

DESCOPERIRI MONETARE DE PE TERITORIUL OLTENIEI
ÎN EPOCA BRÂNCOVENEASCĂ ȘI SPECIILE MONETARE
CARE AU CIRCULAT ÎN ACEASTĂ PERIOADĂ

TOMA RĂDULESCU*

Așa cum bine se cunoaște în literatura de specialitate în această perioadă sunt întâlnite în principal trei sisteme monetare diferite: otoman, polonez și cel din Europa Centrală.

Sistemul monetar polonez este reprezentat mai mult de monede care sunt emise anterior domniei lui Constantin Brâncoveanu, ca rămase în circulație, fie pentru calitatea metalului prețios (vezi tripligroși polonezi), fie prin nominalul care-l reprezintă și este necesar pentru tranzacții mărunte (vezi groșii și dreipölkerii).

Sistemul monetar din Europa Centrală care se impusese încă din a doua jumătate a secolului al XVI-lea este din ce în ce mai prezent pe piața românească la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, în bună parte și sub imperiul victoriilor habsburgilor în războaiele purtate cu Imperiul otoman. La acesta se adaugă avansul luat de statele occidentale în privința comerțului, producției și veniturilor față de cele ale Imperiului otoman, care se reflectă și în circulația monetară.

Sistemul monetar otoman se caracterizează printr-o devalorizare permanentă a monedelor cu largă circulație determinată de războaiele purtate și pierdute de Poartă, dar și stagnării economiei – în special a marilor orașe, mari consumatoare de produse fără a avea o acoperire corespunzătoare și cu consecințe directe asupra nivelului de trai al locuitorilor din această zonă.

Această situație a afectat direct și economia Țării Românești, oamenii locului preferând schimburile în natură în locul utilizării monedelor otomane cu un curs oficial forțat.¹ Nu pot fi omise războaiele purtate între austrieci și turci, care s-au desfășurat în spațiul apropiat Țării Românești și în care aceasta a fost

---

* Arhiepiscopia Craiovei, Craiova.

¹ Asupra acestei probleme vezi Dragoș Ungureanu, *Considerații privind diminuarea numărului tezaurilor monetare din Țara Românească între ultimul sfert al secolului al XVII-lea și prima jumătate a secolului XVIII*, în "Muzeul Național", XII, București, 2000, pp. 47-70.

implicată direct cu consecințe grave asupra economiei sale. Așa cum bine cunoaștem Constantin Brâncoveanu, ca și ceilalți domnitori ai Țării Românești, anteriori și posteriori domniei sale, erau obligați să aprovizioneze cu alimente și diverse alte materiale trupele turco-tătare, care străbăteau teritoriul Munteniei și Olteniei, în drumul lor spre teatrul de operațiuni militare. Conform cronicii lui Radu Greceanu sultanul și hanul tătar erau în stare a face multe rele dacă nu li se va da după solicitările lor, mai ales la începutul domniei lui Constantin Brâncoveanu în anii 1689-1690, în preajma și după bătălia de la Zărnești. Condica de venituri și cheltuieli a vistierii Țării Românești atestă între anii 1694-1698 prezența unui bir din vacile și oile care trebuiau livrate „pentru conacele tătarilor”. Tot Radu Greceanu descrie în condica sa jafurile cumplite făcute de către trupele tătare, la fel ca însăși Constantin Brâncoveanu care arăta că Țara Românească se află într-o stare jalnică fiind pustiită, mulți dintre locuitori fiind robiți. La acestea se adăugau pustiirile făcute de trupele habsburgice.² Lipsa unor tezaure monetare databile pe teritoriul Munteniei și Olteniei în ultimul deceniu al secolului al XVII-lea poate fi explicabilă prin starea materială a locuitorilor sărăciți de atâtea abuzuri ale armatelor străine și de obligațiile fiscale cărora trebuiau să le facă față, dar e posibil ca o serie de descoperiri monetare păstrate în colecții publice să fie încă inedite în particular datorită greutății determinării emisiunilor mici de argint ale Imperiului otoman și a numărului mic de specialiști în acest domeniu.

După îndepărtarea și uciderea lui Constantin Brâncoveanu războiul austro-turc din anii 1716-1718 a dus la mari deplasări de populație de o parte și de alta a Oltului, care a impus ascunderea unor tezaure monetare. Și aici se observă că principala acumulare de numerar se încheie cu 5-6 ani înainte de ascunderea acestor tezaure, așa cum bine se observă în cazul consistentului tezaur descoperit la Craiova – „Fabrica de Confecții” și a tezaurului descoperit la Desa pe Valea Dunării oltene în sudul județului Dolj.

O explicație a lipsei de monede din descoperiri întâmplătoare poate fi înțeleasă și prin devalorizarea monedei otomane, care justifică încercările de stabilizare a sa de către sultanii de la sfârșitul secolului al XVII-lea prin încercarea de aliniere a sistemului monetar otoman cu cel practicat în Europa Occidentală. Nu pot fi omise nici emisiunile de 3, 6 și 15 creițari ale habsburgilor și ale celor dependenți de ei și care însumate aveau un curs forțat față de unitatea luată etalon – talerul sau florinul de argint. Pe lângă faptul că combatanții din trupele habsburgice foloseau curent aceste diviziuni ale talerului se adaugă și necesitatea procurării acestora de către localnici pentru

---

² Radu Greceanu, *Istoria domniei lui Constantin Basarab voievod (1688-1714)*, ediție critică de Aurora Ilieș, București, 1970, p. 114; C. D. Aricescu, *Condica de venituri și cheltuieli a vistieriei de la leatul 7202 la 7212*, în „Revista Istorică a Arhivelor României”, București, 1873, pp. 48-49.

plata birului mărunț pe județe sau „birul de lună”. Dragoș Ungureanu explică acest fapt prin criza financiară și economică a Imperiului otoman, prin situația nesigură a domnilor români care erau obligați să aibă bunuri de mare valoare în așa fel încât mărfurile și produsele agricole erau mai importante decât moneda în sine³.

Lucrarea noastră este structurată în trei capitole. Primul capitol este dedicat tezaurului inedit descoperit la Desa – Dolj, al doilea capitol prezintă sintetic în prima parte descoperirile monetare de pe teritoriul Olteniei cunoscute până în prezent și aflate în colecții publice, iar în a doua parte o serie de tezaure monetare din Oltenia, județul istoric Olt și Teleorman, care au în componența lor, deși sunt îngropate mult mai târziu, și emisiuni monetare care au circulat în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu și care s-au păstrat datorită calității metalului prețios.

Deși Transilvania este cunoscută prin atelierele sale monetare, emisiuni din această zonă nu sunt întâlnite datorită nominalelor cu valoare mare și numărului limitat al acestora. Situația se schimbă din anul 1692 atunci când habsburgii au introdus în Transilvania sistemul monetar imperial și emit monedă mărunț de argint în cantități mari, ca să acopere cheltuielile trupelor de ocupație⁴.

Al treilea capitol prezintă principalele nominale de aur și argint care au circulat la sud de Carpați în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu, precum și descrierea a două monede de aur și argint (piesă de aur de 5 sau 6 ducați și taler de argint similar cu talerii occidentali) emise în anul 1713 când domnul martir a încercat să alinieze și să integreze sistemul monetar din spațiul Țării Românești cu cel din Europa Occidentală, faptă considerată foarte gravă de către sultanul Ahmed III și pedepsită ca atare.

Din analiza izvoarelor documentare și a celor conferite de descoperirile monetare cunoscute rezultă că la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea pe teritoriul Țării Românești, cu privire specială asupra Olteniei, circulau nominale de aur și argint de o mare diversitate și în care se regăsește cu preponderență Imperiul otoman de care depindea aceasta în bună parte economic și politic prin diversele obligații impuse de puterea suzerană.

---

³ Dragoș Ungureanu, *op. cit.*, p. 50-54.

⁴ Despre emisiunile Transilvaniei din timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu vezi, Ana-Maria Velter, *Catalogul monedelor Principatului Transilvaniei. Colecția „Îng. Constantin Orghidan”*, Muzeul Național de Istorie a României, București, 1994, p. 67-76; Octavian Luchian, George Buzdugan, Constantin Oprescu, *Monede și bancnote românești*, Editura Sport-Turism, București, 1977, pp. 205-231.

I. Tezaurul de monede și podoabe (sec. XVI-XVIII) descoperit la Desa – Dolj

Ca urmare a investigațiilor făcute în iunie 1955 de Ion Fîru, pe atunci director al Muzeului Olteniei⁵, la semnalarea unor cadre didactice, acesta a reușit să recupereze un număr de 18 monede, o brățară și o pereche de cercei de argint, care au intrat în colecțiile muzeului. Din cercetările făcute cu această ocazie rezultă că piesele amintite mai sus proveneau dintr-o descoperire făcută cu ocazia lucrărilor agricole în apropierea localității doljene Desa și din care au fost recuperate mai multe monede și podoabe. O parte din aceste piese (4 exemplare) recuperate de la elevi au rămas în colecția muzeului Școlii generale din Desa. Ele au fost văzute în toamna anului 1976 de către muzeograful Toma Rădulescu cu prilejul unor manifestări la căminul cultural din localitate, fără a putea fi atunci recuperate. Mai târziu, așa cum s-a întâmplat și în numeroase alte cazuri, întreaga colecție adunată la școală s-a pierdut. În anul 1982 la sesiunea de comunicări științifice a Muzeului Olteniei muzeograful Toma Rădulescu a făcut o scurtă prezentare și a tezaurului de monede și podoabe de la Desa, fiind semnalat ca atare și în literatura de specialitate, cu unele erori inerente unor astfel de semnalări⁶.

Localitatea Desa este situată în vecinătatea Luncii Dunării, la 100 km sud-vest de Craiova și este cunoscută, în afară de descoperirile din epoca romană care atestă prezența unui castru roman, încă din secolul al XVII-lea prin boierii din Desa. Din documentele păstrate în special la Arhivele Naționale aflăm că era originar din aceste locuri Radu vornic, logofăt la vistierie. Acestuia i-a fost dăruit de către Matei Basarab jumătate din satul Găureni-Dolj „pentru dreaptă și credincioasă slujbă domnului și țării la Țarigrad și în toate locurile....” (hrisov domnesc din 11 martie 1634). La 25 februarie 1636, Radu din Desa, împreună cu alți boieri „au dus haraciul la împărăție – 242 de pungi de bani”. Fiul său Gavril – paharnic și spătar, nepotul său Stanciul îi vor continua activitatea sa de om de cultură capabil să redacteze documente, să participe la hotărnicii de moșii și la alte sarcini date de domnitorii și marii bani ai Craiovei.⁷

⁵ Dr. în științele naturii, a fost director al Muzeului Olteniei între anii 1952 și 1973.

⁶ Adina Berciu Drăghicescu, Dinică Ciobotea, *Aspecte ale circulației monetare în zona Olteniei (secolele XIV-XVI)*, în rev. „Analele Universității din Craiova”, seria Filozofie, Sociologie, Istorie, VI, 1981, p. 30, nr. XV; pentru podoabe fără a se preciza proveniența vezi și ***, *Evoluția podoabelor în Țările Române în secolele XIII-XVII*, (catalog), Craiova, 2008, pp. 65 și 69.

⁷ Maria Soveja, Doina Duca – Tinculescu, Reghina Dragomir, *Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului*, D.G.A.S., vol. II, 1601-1620, București, 1974, doc. nr. 631, 805, 809; Doina Duca – Tinculescu, Marcel Dumitru Ciucă, *Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului*, D.G.A.S., vol. III, 1621-1632, București, 1974, doc. nr. 373, 483, 487, 488, 627, 752, 754, 770, 1047, 1052, 1128, 1229; Marcel Dumitru Ciucă, Doina Duca-

În urma determinării în totalitate a monedelor care compun fragmentul recuperat din tezaurul de monede și podoabe descoperit la Desa am constatat că acestea se eșalonează cronologic între secolele XVI (1/2 groș lituanian din 1513) și începutul celui de al treilea deceniu al secolului al XVIII-lea (probabil circa 1721-1722, grosetto 1721 și parale emisiuni Ahmed III specifice începutului domniei acestuia) și sunt nominale de argint, în majoritate emisiuni ale Imperiului Otoman (nr. 11-18), cu valoare mică, întâlnite frecvent în circulație. La acestea se adaugă, ca rămășițe în circulație, și emisiuni mărunte de argint din spațiul polonez, dar și din Ragusa (Dubrovnik).

Așa cum arată compoziția fragmentului din tezaurul descoperit la Desa întâlnim două din cele trei sisteme monetare existente în spațiul european din secolele al XV-lea până la începutul celui de al treilea deceniu al secolului al XVIII-lea. Este vorba de sistemul monetar polonez și sistemul monetar otoman, cu unele modificări specifice epocii emisiunii monetare respective. Ele reflectă oarecum o diversitate de specii monetare-nominale mici de argint. Este firească lipsa unor nominaluri vest și central europene, explicabilă prin amplasarea geografică pe malul Dunării în imediata vecinătate a Imperiului Otoman, care determina, mai mult ca în alte părți, să depindă economic de spațiul sud-dunărean.

Sintetic, lotul monetar aflat în colecțiile Muzeului Olteniei este alcătuit din următoarele nominale: 5 grosetto, 2 tripli groși polonezi, 1/2 groș - 2 exemplare, dreipölker, parale - 8 exemplare.

Ca emitenți în tezaurul monetar descoperit la Desa – Dolj întâlnim emisiuni ale Ragusei – 5 exemplare (grossetto), Polonia – 3 exemplare (piese de 3 groși din anul 1597 și fără dată, dreipölker din anul 1625), Lituania – 1 exemplar (1/2 gros), Riga (piesă de 3 groși din anul 1596), piese de 6 groși emise de două state din Imperiul romano-german, ambele din anul 1666, și Imperiul Otoman (nr. 15-22 – parale emisiuni eșalonate cronologic între anii 1695 și circa 1721-1722). Compunerea tezaurului poate fi o reflectare apropiată

Tinculescu, Silvia Vătafu-Găitan, *Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului*, D.G.A.S., vol. IV, 1633-1639, București, 1981, doc. nr. 199, 240, 288, 289, 299, 465, 670, 812, 822, 854, 874, 1022, 1122, 1198, 1228, 1268, 1352, 1359, 1376, 1381, 1393, 1462, 1467, 1476, 1497, 1556; Marcel Dumitru Ciucă, Doina Duca-Tinculescu, Silvia Vătafu-Găitan, *Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului*, D.G.A.S., vol. V, 1640-1644, București, 1985, doc. nr. 579 și 727; Marcel Dumitru Ciucă, Silvia Vătafu-Găitan, *Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului*, D.G.A.S., vol. VI, 1645-1649, București, 1993, doc. nr. 723, 724, 1089; Marcel Dumitru Ciucă, Silvia Vătafu-Găitan, Melentina Bâzgan, *Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Naționale*, Arhivele Naționale ale României, vol. VII, 1650-1653, București, 1999, doc. nr. 243, 244, 673, 676, 950; Marcel Dumitru Ciucă, Silvia Vătafu-Găitan, Dragoș Șesan, Mirela Comănescu, *Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Naționale*, Arhivele Naționale ale României, vol. VIII, 1654-1656, București, 2006, doc. nr. 451, 511, 1016.

a ceea ce se afla în circulație la sfârșitul domniei lui Constantin Brâncoveanu în zona Dunării oltene.

Grosetto (5 exemplare, nr. 1-5) este o emisiune de argint cu valoare mică a orașului Ragusa (Dubrovnicul de azi), care avea statut de autonomie față de Imperiul Otoman, ca și Țările Române și Hanatul Crimeei. Pe aici după anul 1580 pe ruta Sevilla-Genova s-a produs invazia aurului, dar mai ales a argintului, sub forma unor monede mari de argint europene⁸. Monedele raguzane din tezaurul de la Desa sunt emise în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, începutul secolului al XVIII-lea. Comerțul Italiei cu Balcanii se întemeia pe relația Ragusa – Ancona, iar la Split (Spalato) era locul de distribuția mărfurilor venețiene. Din Oltenia ajungeau aici și la Veneția ceara și pieile (acestea erau din abundență și proveneau în special de la turmele de oi venite multe din părțile Sibiului să ierneze în Lunca Dunării) în schimbul unor stoffe de preț, bijuterii și articole de sticlărie. Războiul veneto-otoman din anul 1645-1669 explică în bună parte de ce întâlnim cu preponderență emisiuni raguzane în special din a doua jumătate a secolului al XVII-lea și primele două decenii ale secolului al XVIII-lea⁹. Un taler era echivalent cu 60 grosetti, adică un ducat și jumătate. Pe avers grosetti purtau imaginea Sf. Biagio, patronul orașului¹⁰. Ele au circulat intens în Țara Românească mai ales și se întâlnesc asociate cu monede otomane în tezaur sau izolat în diferite necropole. O cale de pătrundere a acestei specii monetare este pe valea Dunării bănățene, așa cum rezultă din campania arheologică din anul 1980 de la Moldova Nouă, unde, pe lângă alte monede, figurează și patru grosetti¹¹. Pe teritoriul Craiovei se întâlnesc în tezaurile monetare descoperite pe str. Nicolae Bălcescu¹² și cel din spatele Universității, iar izolat în cimitirul de la Radovanu (jud. Călărași) – 3 grosetti¹³, în necropola de la Tunari (jud. Ilfov) - 6 grosetti¹⁴, în cimitirul de la

⁸ Mihai Maxim, *O luptă monetară în sec. al XVI-lea: padișahî contra aspru*, în „Cercetări Numismatice”, V, București, 1983, p. 131.

⁹ Cristian Luca, *Rutele balcanice ale comerțului Țărilor Române cu Veneția în secolul al XVII-lea*, în „Studii și Materiale de Istorie Medie”, XI, 2001, pp. 227-231.

¹⁰ Adriana Moglan, Mădălin–Cornel Văleanu, Viorel M. Butnariu, *Un tezaur monetar din secolul al XVIII-lea descoperit la Iași*, „Studii și Cercetări de Numismatică”, XIII, 2010, p. 125.

¹¹ Dana Bălănescu, *Descoperiri monetare din sudul Banatului*, (I), „Studii și Cercetări de Numismatică”, VIII, 1984, p. 134.

¹² Maria Rădulescu, *Tezaurul monetar de la Craiova – str. N. Bălcescu (sec. XVII-XVIII)*, în rev. „Oltenia”, s. III, 3, 1999, nr. 2, an ilizibil, p. 67.

¹³ Maria Comșa, *Monedele descoperite în cimitirul de la Radovanu, jud. Călărași și semnificația lor simbolică*, „Cercetări Numismatice”, V, București, 1983, p. 159.

¹⁴ Ana-Maria Velter, Gheorghe Mănușu-Adameșteanu, Cosmin-Dan Pîrvulescu, *Monnaies européennes occidentales dans la nécropole de Tunari – Église (2005)*, în vol. *Cultură și civilizație la Dunărea de Jos*, XXVI, 2008, p. 151 și 157 – cu detalii asupra legăturilor cu Ragusa; Ana - Maria Velter, *Monede europene descoperite în necropola de la Tunari*, în vol. *Comuna Tunari, jud. Ilfov. Cercetări istorice și arheologice secolele XVI-XIX*, Muzeul Municipiului București, Editura „Agir”, Buc., 2011, pp. 209, 224-225.

Cătălui – Căscioarele, jud. Ilfov¹⁵, la bisericile bucureștene - Biserica Albă din Postăvari, Biserica Olari, dar și în zona Parcului Tineretului.¹⁶ Apariția lor într-un tezaur contemporan nu este izolată întâlnindu-se și în tezaurele de la Craiova – „Fabrica de confecții”¹⁷ sau Guruieni - Teleorman¹⁸. Ele au circulat intens în Țara Românească mai ales și se întâlnesc asociate cu monede otomane în tezaure sau izolat în diferite necropole. Faptul că sunt foarte tocite și șterse denotă intensitatea cu care au fost folosite în schimburile comerciale curente.

Piesa de 1/2 gros pentru orașul Schweidenitz (Swidnița, nr. 6) este emisă de regele Ungariei Ludovic I (1515-1526) în cantități enorme și cu titlul argintului foarte scăzut, fapt care a determinat haos pe piața monetară și inflație galopantă, fiind obligat să renunțe la respectiva monedă. Ea se întâlnește în numeroase tezaure din Transilvania și Banat, dar și în Țara Românească sau Moldova. Exemplul cel mai apropiat este cel al tezaurului contemporan cu cel de la Desa, descoperit la Craiova „Fabrica de confecții” în lotul recuperat de Muzeul Olteniei - 4 exemplare.

Emisiunile poloneze din secolele XV-XVII (nr. 7-9) sunt rămășițe întâlnite și în alte tezaure contemporane, păstrate probabil pentru relativa lor valoare. Ele fac parte din loturi enorme de monede întâlnite chiar după emiterea lor pentru o perioadă de circa trei secole, practic până pe la mijlocul secolului al XIX-lea.

Regele Poloniei Sigismund I (1506-1548) a bătut pentru prima dată monedă de aur, precum și piese de trei și șase groși, dar și grosul mare, precum și uzul ca monedele să poarte dată începând cu anul 1507. Una din monedele divizionare cele mai reprezentative, cu mare putere circulatorie determinantă în parte de calitatea argintului și de lipsa de pe piață a unui astfel de nominal, este piesa de trei groși (triplu gros). Cei doi tripli groși polonezi (nr. 7-8) sunt unul din anul 1597 și celălalt nedatat și corespund intervalului de intensă circulație a acestei specii monetare de la sfârșitul secolului al XVI-lea și apoi în întreg secolul al XVII-lea, cu unele rămășițe păstrate într-o serie de tezaure monetare

¹⁵ Gheorghe Cantacuzino, George Trohani, *Săpăturile arheologice de la Cătălui-Căscioarele*, în „Cercetări Arheologice”, Muzeul Național de Istorie a României, III, 1979, p. 317.

¹⁶ Ana-Maria Velter, *Descoperiri izolate din București și împrejurimi*, în vol. Gheorghe Mănușu-Adameșteanu, Katiușa Pârvan, Ana-Maria Velter, Aurel Vâlcu, *Monede medievale și moderne descoperite în București și în împrejurimi (secolele XIV-XIX)*, Muzeul Municipiului București, Seria Patrimoniu, 3, București, 2005, p. 74.

¹⁷ Toma Rădulescu, *Tezaurul monetar de la Craiova (sec. XV-XVIII)*, în rev. „Oltenia”. Studii. Documente. Culegeri. Seria a III-a, an III, 1999, nr. 1, pp. 19-42; Ibidem, cu completările generate de semnalarea unui lot substanțial de monede din același tezaur în vol. *Argeșul și Țara Românească între medieval și modern. Studii de istorie și arheologie. Prinos lui Spiridon Cristoceca la 70 de ani*, Editori: Dragoș Măndescu, Marius Păduraru, Ionel Dobre, Brăila – Pitești, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2013, pp. 133- 238.

¹⁸ Tezaur alcătuit din 35 monede, dintre care 2 grosetti din 1646 și 1647?, (Muzeul jud. Teleorman, nr. inv. 7961-7962).

de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Ambele monede au același maestru monetar I. Finley, care a avut în arendă monetăriile poloneze de la Olkusz și Fraustadt.

Piesa de 1,5 groși (polgroș) sau dreipölker este bătută în monetăria regală de la Kracovia (nr. 9, emisiune din anul 1625). Polgroșii au fost emiși mai întâi în Polonia în anul 1614 până în jurul anului 1627 când regele Sigismund III (1587-1637) ia măsuri antiinflaționiste punând capăt acestei specii monetare, dar care a continuat să circule aproape două secole, mai ales în spațiul românesc extracarpatic¹⁹. Dreipölkerii sunt emisiuni depreciate (argint 600‰), la fel ca și cele din Riga, însă fiind bătute în cantități foarte mari, au invadat piața Țărilor Române²⁰. În Oltenia ele au pătruns ceva mai târziu prin filiera transilvăneană sau bănățeană unde o întâlnim în cadrul unui tezaur descoperit la Dubova – Mehedinți de la sfârșitul deceniului trei al secolului al XVII-lea și în tezaurul de la Craiova – „Fabrica de confecții”, contemporan cu tezaurul de la Desa²¹. Decenii la rând au avut o largă circulație intrând în componența unor tezaure încheiate în a doua jumătate a secolului al XVII-lea cum sunt cele de la Verguleasa – Olt, București str. Baicului sau Siriu – Buzău²². Ele sunt întâlnite în tezaure de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și chiar începutul secolului al XIX-lea, cum este cazul tezaurelor craiovene descoperite în zona Universității, la „Farmacia Arabă” și în zona străzii Nicolae Bălcescu unde a fost Hanul Ceaușului²³. De asemenea semnalăm prezența lor în cimitire cum este cel de la Tunari – Ilfov²⁴.

¹⁹ Francisc Pap, *Dreipölkeri și polturi în tezaure monetare din Transilvania*, BSNR, XCII-XCVII (1998-2003), p. 215.

²⁰ În Transilvania și Banat au fost identificate 104 tezaure monetare care au în componență dreipölkeri și polturi. Conform Francisc Pap, *Dreipölkeri și polturi în tezaure monetare din Transilvania*, BSNR, XCII-XCVII, 1998-2003, Editura „Academiei Române”, Buc., 2003, pp. 218-219.

²¹ Aurel Vâlcu, Oltea Dudău, *Un tezaur monetar din secolul al XVII-lea descoperit la Dubova (Plavișevița), jud. Mehedinți*, BSNR, XCII-XCVII, 1998-2003, Editura „Academiei Române”, Buc., 2003, pp. 221-222, nr. 3- 20, emisiuni din anii 1621-1623, 1626-1627. Despre cantitatea enormă de monedă poloneză aflată pe piață în Transilvania vezi Eugen Chirilă, Nicolae Gudea, Valeriu Lazăr, Andrei Zrinyi, *Tezaurul monetar de la Băgaciu (sec. XIV-XVI)*, în vol. *Tezaure și descoperiri monetare din Muzeul județean Mureș, Târgu Mureș*, 1980, p. 84-87 cu notele de la subsol în care sunt prezentate compozițiile tezaurelor.

²² Aurel Vâlcu, Oltea Dudău, op. cit., p. 223, cu bibliografia respectivă.

²³ Maria Rădulescu, *Tezaurul monetar de la Craiova – str. N. Bălcescu (sec. XVII-XVIII)*, în rev. „Oltenia”, s. III, 3, 1999, nr. 2, p. 66, nr. 1.

²⁴ Ana-Maria Velter, *Monede europene descoperite în necropola de la Tunari*, în vol. *Comuna Tunari, jud. Ilfov. Cercetări istorice și arheologice. Secolele XVI-XIX*, ediția a II-a, Editura AGIR, București, 2011, pp. 200, 207-208; Ana-Maria Velter, Gheorghe Mănucu-Adameșteanu, Cosmin-Dan Pîrvulescu, *Monnaies européennes occidentales découvertes dans la nécropole de Tunari Église (2005)*, „Cultură și civilizație la Dunărea de Jos”, XXVI, 2008, pp. 151, 154 și 162, nr. 13.

Piese de $\frac{1}{2}$ groș (nr. 10-11) sunt emise în anii 1513 și 1566 la Vilnius (Vilna) de către regii Poloniei Sigismund I cel Mare (1506-1548) și Sigismund II August (1548-1572), deoarece Lituania fusese unită cu Polonia încă de pe timpul regelui Vladislav Jagello (1386-1434)²⁵.

Triplu gros (nr. 12) din anul 1596 este emis de orașul Riga de la Marea Nordului în numele regelui Poloniei Sigismund III Wasa (1587-1632) și este întâlnit în diverse descoperiri monetare din tezaure sau izolat, asociat cu monedele poloneze și lituaniene de aceeași valoare.

O noutate pentru întreg spațiul românesc este prezența în componența lotului monetar recuperat a două monede de argint din anul 1666, emise de două state germane, ca efect al măsurilor luate de habsburgi din anul 1657 pentru alinierea majorității statelor din Europa Centrală la un sistem unitar de subdiviziuni ale talerului. Este vorba de emisiunile de argint de 15, 6 și 3 creițari sau groși.

Paraua (madîn), ca monedă otomană de argint, își are originea în Egipt, când statul mameluc a fost cucerit de către Selim I (1512-1520). În anul 1564 paraua era egală cu 1,5 akçe și valora în anul 1623 trei aspri, pentru ca în 1687 în urma reformei monetare a sultanului Süleiman II (1687-1691) să fie echivalată cu a 40-a parte dintr-un piastru otoman de argint, monedă nouă, creată atunci. Ea a fost folosită în Țara Românească și ca unitate monetară de calcul care reprezenta a 40-a parte dintr-un leu nominal. Banul era echivalent cu akçe și 120 bani valorau un leu nominal.²⁶ Paraua a circulat intens în spațiul românesc până la introducerea sistemului monetar național în anul 1867²⁷. Aproape toate tezaurele monetare care au în componența lor parale al cărui punct terminus ajunge chiar până la 1830, cuprind și aceste emisiuni ale sultanului Ahmed III, care au fost păstrate în circulație sau teaurizate datorită calității superioare a metalului prețios, precum și greutatea, mult superioare emitentilor de după 1730. Enumerăm în acest sens o serie de tezaure descoperite pe raza municipiului Craiova de la sfârșitul secolului al XVIII-lea sau primele două decenii ale secolului al XIX-lea: Craiova – str. Nicolae Bălcescu²⁸, Craiova – „Farmacia Arabă” Craiova - zona Universității, Craiova

²⁵ Eugen Chirilă, Nicolae Gudea, Valeriu Lazăr, Andrei Zrinyi, op. cit., *Tezaurul monetar de la Băgaciu, sec. XIV-XVI*, pp. 60-61.

²⁶ O. Iliescu, *Istoria monedei în România. Glosar numismatic*, în „Studii și Materiale de Istorie Medie”, vol. XIX, 2001, p. 309-310; Dragoș Ungureanu, *Monede aflate în circulație în Țara Românească în prima jumătate a secolului al XVIII-lea - putere de achiziție și cursuri de schimb*, în „Cercetări Numismatice”, IX-XI, 2003-2005, Editura „Cetatea de Scaun”, Târgoviște, 2005, p. 460.

²⁷ *Instituții feudale din Țările Române. Dicționar*, Ed. „Academiei R.S.R.”, Buc. 1988, p. 351.

²⁸ Maria Rădulescu, op. cit., pp. 65-70.

– Ghercești Noi (poligon)²⁹, Craiova-Plaiul Vulcănești³⁰, Dobrești – Dolj³¹, Frăsinet - Teleorman³², Roșu II - Ilfov³³, Colibași - Ilfov³⁴, București – Băneasa, București – Căramidarii de Jos și Pățești - Vrancea³⁵. Acestea au la avers tuğra-ua împărătească (tuğra-i padișahî) care diferă de la un sultan la altul și s-a extins în timp și la nominalele mai mari de argint sau aur.

În legătură cu motivele ascunderii acestui tezaur, trebuie să facem apel la situația Țării Românești, determinată de războiul austro – veneto – turc din anii 1716-1718. Primul domn fanariot în Țara Românească - Nicolae Mavrocordat (25 decembrie 1715-14 noiembrie 1716 și martie 1719-3 septembrie 1730) a lăsat pe turcii din dreapta Dunării să-și facă odăi unde voiau, fapt care a determinat o stare de teroare și instabilitate economică pentru locuitorii din sudul Olteniei. În ziua de 5 august 1716 la Petrovaradin armata otomană a suferit o gravă înfrângere care a dus ceva mai târziu (18 septembrie 1717) la ocuparea Belgradului de către trupele austriece. Căpitanul Dettine, zis Pivoda, comandantul unei oști austriece, la 15 august 1716, a pătruns dinspre Transilvania în Oltenia pe la Turnu Roșu, a trecut Oltul și a înaintat până la Pitești. În iulie 1716 principele Eugen de Savoia, comandantul armatei imperiale a pătruns în Țara Românească.³⁶ Întreaga Oltenie a intrat sub stăpânire austriacă, locuitorii Craiovei i-au primit bine pe ocupanți, deși domnitorul Nicolae Mavrocordat le adresase o proclamație în care le promiteau eliberarea de ocupația trupelor imperiale. La 25 noiembrie 1716 austriecii ocupaseră Bucureștiul, pe care împreună cu întregul ținut de la apus de Olt l-au părăsit. La 24 februarie 1717 delegația generalului Steinville, comandantul trupelor austriece și cea a domnitorului Ioan Mavrocordat (21 noiembrie 1716-23 februarie 1719) au semnat o convenție prin care se recunoștea că întreg teritoriul Olteniei va rămâne „sub administrația și conducerea imperială”³⁷. Anul

²⁹ Toma Rădulescu, *Aspecte ale circulației monetare în zona Craiovei din ultimile două decenii ale secolului al XVIII-lea și până în primul sfert al secolului al XIX-lea reflectate în componența a patru tezaure monetare inedite*, în rev. Argeșis, XX, Studii și comunicări, seria Istorie, Pitești, 2011, p. 177, nr. 1-3.

³⁰ Ibidem, p. 188, nr. 1.

³¹ Ibidem, *Tezaurul monetar din secolele XVI-XVIII descoperit la Dobrești – Dolj*, în rev. Oltenia. Studii și Comunicări. Arheologie. Istorie, XII, 2000, p. 104.

³² Toma Rădulescu, Veronica Predoi, *Tezaurul monetar de la Frăsinet*, în rev. Oltenia. Studii și Comunicări. Arheologie. Istorie, XV, 2005, p. 56.

³³ O. Iliescu, *Caiet selectiv de informare asupra creșterii colecțiilor Bibliotecii Academiei R.P.R.*, 19, 1967, p. 45-69.

³⁴ George Trohani, Done Șerbănescu, *Un tezaur monetar din secolele XVIII și XIX descoperit la Colibași (jud. Ilfov)*, în BSNR, 67-69 (1973-1975), p. 182 (patru parale Ahmed III).

³⁵ Aurel Vâlcu, *Monede otomane descoperite la Tunari – Biserică*, în vol. *Comuna Tunari...*, p. 250.

³⁶ Ștefan Ionescu, *Bucureștii în vremea Fanarioșilor*, Editura „Dacia”, Cluj, 1974, p. 117-118.

³⁷ Ștefan Ștefănescu, *Istoria românilor în secolul al XVIII-lea – între tradiție și modernitate*, Editura Universității din București, Buc., 1999, p. 29.

1717 a însemnat pentru Oltenia acțiuni cumplite de jaf ale oștilor turco – tătare care se retrăgeau spre Serbia, moment care s-a resimțit îndelung, mai ales că o parte din populație a fost robită și dusă în sudul Dunării. Cronicarul Radu Popescu arăta că războiul a adus mari nenorociri: „s-au robit și peste Olt și dincoace de Olt însă mai mult de 70-80 mii de suflete”³⁸. Mai ales după ce oștii tătărăști i-a parvenit vestea capitulării la 18 august 1717 a Belgradului în fața armatei Habsburgilor, Oltenia a fost cumplit distrusă, fapt care a determinat instaurarea unui regim de ordine din partea trupelor de ocupație austriece. Un raport din 21 noiembrie 1717 zugrăvea cumplitele prădăciuni tătărăști: „Tătarii, care au jefuit în părțile de peste Olt, s-au întors cu toată prada prin regiunile de dincoace de Dunăre a părților Valahiei de dincoace de Olt și au comis acolo mari excese”³⁹. În primele zile ale anului 1718 au început tratativele între delegații celor două puteri la Passarowitz (Pozarevać), încheiate la 21 iulie 1718. Câteva zile mai târziu (27 iulie 1718) s-a încheiat un tratat de comerț și navigație prin care se stabilea dreptul de liberă navigație pe Dunăre și de ieșirea vaselor austriece la Marea Neagră și de aici la Istanbul, Sinope, Crimeea, Trapezunt ceea ce marca începutul sfârșitului dominației otomane exclusive în Marea Neagră instaurate la sfârșitul secolului al XV-lea. Articolul 19 al tratatului dădea posibilitate negustorilor austrieci pentru exercitarea unui comerț optim⁴⁰. Tratatul de pace consfințea noi schimbări teritoriale: Oltenia, Banatul Timișoarei și partea nordică a Serbiei cu Belgradul intrau în componența Imperiului Habsburgic. Pentru locuitorii olteni vara anului 1718 a însemnat secetă și mare foamete. Oamenii mureau la țară. O cronică a lui Nicolae Muste arăta dramatismul situației: „s-au risipit țările fugind oamenii unde au putut... și mulți din sărăcime mâncau rădăcini de papură și umblau pe drumuri cerând pită ca să-și hrănească viața lor”⁴¹.

Îngroparea tezaurului, probabil la sfârșitul anului 1721, are aceleași cauze ca și cele ale tezaurilor de la Craiova „Fabrica de confecții” sau Șimnicul de Jos, azi municipiul Craiova, dar și de la Ostroveni Dolj – localitate situată la 65 km sud de Craiova, nu departe de Desa⁴² - nemulțumirile

³⁸ Apud Dragoș Ungureanu, *Considerații privind diminuarea numărului tezaurilor monetare din Țara Românească între ultimul sfert de secol XVII și prima jumătate a secolului XVIII*, „Muzeul Național”, XII, Buc., 2000, p. 50.

³⁹ Constantin Giurescu, *Material pentru istoria Olteniei supt austrieci*, vol. I, Buc., 1913, p. 235, doc. nr. 214; detalii asupra jafului tătărăsc vezi Costin Feneșan, *Invazia tătarilor în Oltenia în vara târzie și toamna anului 1717*, Oltenia. Studii. Documente. Culegeri, seria a III-a, an V, 2001, nr. 1-2, p. 123-133.

⁴⁰ Nicolae Ceachir, Gheorghe Bercan, *Diplomația europeană în epoca modernă*, Editura Științifică și Enciclopedică, Buc, 1984, pp. 175-176.

⁴¹ Ștefan Ionescu, *op. cit.*, p. 125.

⁴² Toma Rădulescu, *Tezaurul monetar de la Șimnicul de jos – municipiul Craiova (a doua jumătate a secolului al XVII-lea – sfârșitul deceniului doi, secolul al XVIII-lea)*, în rev. „Oltenia. Studii. Documente. Culegeri”, IV, nr. 1-2, 2000, pp. 48-51; Ana-Maria Rădulescu, *Tezaurul*

locuitorilor determinate de administrația austriacă și abuzurile armatei în frunte cu generalul Steinville, care guverna cu mână forte de la Sibiu, unde își avea sediul, prin reprezentantul său și mai ales unele raiduri ale pașalei de Vidin.

Cataloage folosite

Marian Gumowski (Thorn), *Handbuch der polnischen numismatik, Graz, 1960*=
M.Gumowski, nr.
Nuri Pere, *Osmanlılarda madenî paralar*, Istanbul, 1968 = Nuri Pere, nr.
A. Reșetar, *Catalogue des monnaies ragousaines*, Zagreb, 1964= Reșetar, nr.

I. RAGUSA

1. Grosetto, 1645
Monetărie: Ragusa
Av. **S.BLASIVS - .RAGVSII/16 – 45**. C.p.
Rv. **TVTA – SALVS**. C.p.
Reșetar, grupa I.
Ax 3; 0,56 g; M.O, inv. 9138 (perforată)
2. Grosetto, 1651-1657
Av. **[S.B]LASIVS - .RAGVSII – R/** (milesimul).C.p.
Rv. Isus Hristos în mandorlă, de o parte și de alta **IC-XP**.
Reșetar, grupa 2, p, tip general, p. 148, nr. 1624.
Ax 12; 0,40 g; M.O., inv. 9147 (perforată)
3. Grosetto, 1664?
Av. **[S].BLASIVS - .RAGVSII**. C.p.
Rv. **TV[TA] – SALV[S]**.
Reșetar, grupa I.
Ax 9; 0,59 g; M.O., inv. 9146 (perforată)
4. Grosetto, 1694
Monetărie: Ragusa
Av. **S.BLASIVS - .RAGVSII/16 – 94**. C.p.
Rv. **TVTA – SALVS**. C.p.
Reșetar, grupa I.
Ax 11; 0,45 g; M.O, inv. 4485 (perforată)
5. Grosetto, 1721
Monetărie: Ragusa
Av. **S.[BLA]SIVS - .RAGVSII/17 – 21**. C.p.
Rv. **TVTA – [SA]LVS**. C.p.
Reșetar, grupa I.

---

monetar din secolele XVII-XVIII de la Ostroveni – Dolj, în rev. „Oltenia. Studii. Documente, Culegeri”, seria III, IV, nr. 1-2, 2000, p. 58-59.

Ax 3; 0,39 g; M.O., inv. 4486 (perforată)

II. SCHWEIDENITZ (SWIDNIÇA)

Ludovic II (1516-1526)

6. ½ groş an indescifrabil

Av. .... Legenda indescifrabilă, între două cercuri perlate, în câmp vulturul silezian.

Rv. .... Legenda indescifrabilă, între două cercuri perlate, în câmp coroană.

Ax 5, 0,30 g, M.O., inv. 51.907, perforată și ștearsă în parte.

III. POLONIA

Sigismund III (1587-1632)

7. Triplu groş, 1597

Monetăria Olkusz

Monetar I. Finley

Av. **SIG**(ismundus).**III.D**(ei).**G**(ratia). – **POLONI[E].D**(ux).**L**(ituaniae). Bustul regelui, cu coroană și în ținută de gală, în profil spre dreapta. C.p.e.

Rv. **III**, acvila Poloniei, scut încoronat cu armele regelui, călăreț lituanian, legenda pe patru rânduri **GROS**(sus).**ARG**(enteus)/**TR**(iplex).**R**(egni).**POLO/NI – 97/** scut cu armele monetarului, având de o parte și alta inițialele monetarului **I-F**.

Ax 6; 2,10 g; M.O., inv. 9148; perforată

M. Gumovski, nr. 1054.

8. Triplu groş, fără dată

Monetăria Fraustadt

Monetar I. Finley

Av. **SIG**(ismundus).**III.D**(ei).**G**(ratia). – **POLONI[E].D**(ux).**L**(ituaniae). Bustul regelui, cu coroană și în ținută de gală, în profil spre dreapta. C.p.e.

Rv. **III**, acvila Poloniei, scut încoronat cu armele regelui, călăreț lituanian, legenda pe patru rânduri **GROS**(sus).**ARG**(enteus)/**TRI**(plex).**R**(egni).**PO**(loni), scut cu armele monetarului, având în partea stângă inițialele monetarului **I-F**.

Ax 12; 1,71 g; M.O., inv. 9149; perforată

M. Gumovski, nr. 1141.

9. Dreipölker, 1625

Monetăria Kracovia

Av. + **SIGIS**(mundus).**3.D**(ei).**G**(ratia). [**(.....).RE]X.P**(oloniae).**M**(agnus).**D**(ux).**L**(ituaniae). Legenda circulară între două cercuri perlate, cel interior întrerupt de coroana cu scutul cartelat cu armele Poloniei, stânga sus și dreapta jos (vultur), dreapta sus și stânga jos (călăreț), având în centru scut cu armele familiei Wassa.

Rv. **MONE**(ta).**NO**(va). [**(.....).REG**(ni)].**POLO**(niae). Legenda între două cercuri perlate, cel interior întrerupt de crucea de la globul care are înscris cifra **24**, iar în partea de sus de o parte și de alta a brațelor crucii, jos anul de emisie **2 – 5** (1625). Cifra 3 reprezintă valoarea piesei.

Ax 11; 0,93 g; M.O., inv. 9150 (perforată și ștearsă parțial)

M. Gumovski, nr. 975.

IV. LITUANIA**Sigismund I (1506-1548)**

10. ½ groș, 1513

Monetăria Vilnius(Vilna)

Av. + **MONETA.SIGISMVNDI:13**. Legendă circulară între două cercuri perlate. În câmp călăreț lituanian spre st.

Rv. + **MAGNI.DVCIS:LITVANIE**. Legendă circulară între două cercuri perlate. În câmp vulturul Poloniei.

Ax 12; 0,62 g; M.O., inv. 9151 (perforată și parțial ștearsă).

M. Gumovski, nr. 507.

* Sigismund II August (1545-1572)

11. ½ groș, 1566

Av. + **SIGIS. AVG. D.G. REX POL. M.D.L.** Legendă circulară între două cercuri perlate. În câmp vulturul silezian.

Rv. **MONETA MAGNI DVCAT. LITUA**. În câmp călăreț lituanian spre st., sub călăreț anul emisiunii 1566.

Date culese în anul 1978 după piesele de la Școala generală din Desa, azi dispărută.

M. Gumovski, nr. 607 – monedă considerată foarte rară.

*V. RIGA

12. Triplu gros, 1596

Av. **SIG. III D: G* REX. PO* D*LI**. Bust rege Sigismund III încoronat spre dr.

Rv. Legendă pe șase nduri, dintre care rândurile doi și trei despărțite de armele orașului Riga (o poartă de cetate). ***III*/15-96 /GR –OS /ARG *TRI /CIVI *R**.

Date culese în anul 1978 după piesele de la Școala generală din Desa; azi dispărută.

M. Gumovski, nr. 1454.

*13. Emitent din Imperiul romano-german – 1666

Piesă de 6 groși

Av. **LIV. MA. PRES. P. COM. T. SOW. DOM**. Bust suverană spre dr.

Rv. **DNS. ADIVTOR ET REDEM**. În câmp scut cu armele familiei și ale posesiunilor și anul emisiunii **16-66**.

Date culese în anul 1978 după piesele de la Școala generală din Desa, azi dispărută.

*14. Emitent din Imperiul romano-german – 1666

Piesă de 6 groși

Av. **GVIL. H. N. R. D. G. PRI. AV**. Bust suveran descoperit spre dr.

Rv. **SOLI DEO. HONOR ET GL. 1666**. În câmp scut cu armele familiei și ale posesiunilor, încoronat, cu trei flori.

Date culese în anul 1978 după piesele de la Școala generală din Desa, azi dispărută.

V. IMPERIUL OTOMAN**Mehmed IV (1648-1687)**

Misir

15. Para

Av. Sultanul berreyni ve hakanul bahreyni essultan bin essultan.
Rv. Essultan Mehmed bin Ibrahim han dame mülkühü duribe fi Misir 1058
0,60 g(p); M.O., 9146/2.

Mustafa II (1695-1703)

Misir
16-17 Parale
Av. Sultanul berreyni ve hakanul bahreyni essultan bin essultan.
Rv. Essultan Mustafa bin Mehmed han dame mülkühü duribe fi Misir 1106
0,72 g(p), 0,81 g(p); M.O., inv. 9143, 9142.

Ahmed III (1703-1730)

Misir
18-22. Parale
Av. Sultan Ahmed bin Mehmed han.
Rv. Azze nasrühü duribe Misir sene 1115
Nuri Pere, nr. 527
0,70 g(p); 0,74 g(p); 0,76 g(p); 0,78 g(p); 0,51 g(p), M.O., inv. 9.139; 9.140; 9141;
9.144; 9.145.

II. Catalogele descoperirilor monetare din Oltenia din timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu și cel al descoperirilor monetare posterioare domniei sale din Oltenia și județele Oltul istoric și Teleorman, care au în componență emisiuni monetare care au circulat în epoca brâncovenească

A. Catalogele descoperirilor monetare din Oltenia din timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu

1. Brâncoveni - Olt

Imperiul otoman

Nuri Pere, *Osmanlilarda madenî paralar*, Istanbul, 1967= Nuri Pere, nr

Ahmen III (1703 -1730)

Monetăria Kostantiniye
Zolta=40 parale
Av. Sultanul berreyni ve hakanul bahreyni essultan bin essultan.
Rv. Essultan Ahmed bin Mehmed han dame mülkühü duribe fi Kostantiniye 1115
Nuri Pere, nr. 520.
Ax 5; 18,41 g; diam. 37,6 mm; M.O., inv. 51.187, lipsă o mică parte margine probabil din monetărie, bine conservată, provine dintr-un tezaur descoperit la mănăstirea Brâncoveni prin anii 1988-1989 cu prilejul lucrărilor de restaurare și împărțit între lucrători.

2. Bumbesti – Gorj

23 monede de argint descoperite „într-o stâncă; au efigia și inscripțiile Leopold regele Ungariei”.

Bibliografie: Constanța Știrbu, *Documente inedite din sec. al XIX-lea privind unele descoperiri monetare*, în rev. „Cercetări numismatice”, III, București, 1980, p. 154, nr. 11.

3. Craiova – „Fabrica de Confecții”

Tezaur descoperit în aprilie 1971 în apropierea Fabricii de Confecții din Craiova, din care s-au recuperat 1150 monede, care se află în colecțiile Muzeului Olteniei.

Nominale și emitenți:

Țechin – emisiune de aur a Veneției din timpul dogelui Aloysio Mocenigo (1570-1577).

Piese de 15 creițari (9 exemplare) – emisiuni Leopold I (1657-1705) pentru Ungaria din anii 1664, 1675 – 2 exemplare, 1691, 1696, pentru Niederösterreich din anii 1661, 1675; emisiune Francisc Ludovic (1683-1732) pentru Wroclaw (Breslau) din anul 1693; emisiune Sylvius Friedrich (1668-1697) pentru Württemberg – Oels din anul 1675.

Piese de 15 groși (3 exemplare) – emisiuni pentru Polonia, Ioan Casimir (1649-1668) din anii 1661 și 1666, Ioan III Sobieski (1676-1696) din anul 1681.

Piese de 6 creițari (84 exemplare, unul inedit din anul 1670) – emisiuni Leopold I (1657-1705) pentru Ungaria din anii 1667, 1668, 1669, 1670 – 6 exemplare, 1671 – 4 exemplare, 1672 – 4 exemplare, 1673 – 3 exemplare, 1674 – 2 exemplare, 1675, 1676 – 4 exemplare, pentru Niederösterreich din anii 1674, 1678, 1681, 1682, 1683, 1687, 1688, 1690, 1694 – 2 exemplare, pentru Stiria din anii 1670, 1683, 1687, 1691, pentru Silezia din anii 1665-8 exemplare, 1673 – 3 exemplare, 1676 – 3 exemplare, 1678, 1685, 1686, pentru Oppeln din anii 1675, 1682, pentru Carintia din anii 1671, 1672 – 2 exemplare, 1691, 1692; emisiuni Christian (1664-1672) pentru Liegnitz-Brieg din anii 1665 – 6 exemplare, 1673 (postume) – 2 exemplare și emisiuni Leopold I (1672-1705) din anul 1677 – 2 exemplare, pentru Boemia din anul 1689; emisiune Friedrich pentru Wroclaw (Breslau) din anul 1679; emisiuni Carol v. Lichtenstein Castelnorn (1664-1695) pentru Olomouc din anii 1665, 1673, 1674, 1678, Carol II de Lorena (1695-1711) din anul 1709; emisiune Sylvius Friedrich (1668-1697) pentru Württemberg – Oels din anul 1674; emisiuni Leopold I (1657-1705) – Carol Caspar (1665-1668) pentru Freiburg din anul 1668.

Piese de 3 creițari (23 exemplare) – emisiuni Leopold I (1657-1705) pentru Ungaria din anul 1694; emisiune pentru Stiria Ferdinand III (1637-1657) din anul 1644, emisiuni Leopold I (1657-1705) anii 1695, 1698 – 2 exemplare, 1699, emisiuni Iosif I (1705-1711) din anii 1707 și [1705-1709], emisiune Carol VI (1711-1740) din anul 1717; emisiuni Leopold I (1657-1705) pentru Silezia anii 1666 și 1668, pentru Oppeln din anul 1702, emisiuni Iosif I (1705-1711) din anii 1710 și 1711, pentru Carintia din anul 1709; emisiuni Leopold I (1672-1705) pentru Liegnitz-Brieg din anii 1696, 1698 – 2 exemplare, emisiune Iosif I (1705-1711) din anul 1705; emisiuni Leopold I (1672-1705) pentru Boemia din anii 1696, 1698, Iosif I (1705-1711) din anul 1707; emisiuni Carol v. Lichtenstein Castelnorn (1664-1695) pentru Olomouc din anul 1695.

Piese de un creițar (78 exemplare) – emisiuni Leopold I (1657-1705) pentru Ungaria din anii 1697 și 1700, pentru Transilvania emisiuni Iosif I (1705-1711) din anul 1709 – 2 exemplare; emisiuni Leopold I pentru Niederösterreich din anii 1676 – 2 exemplare, 1696 – 3 exemplare, 1697 – 2 exemplare, 1699 – 4 exemplare, 1700, 1701, emisiuni Iosif I (1705-1711) din anii 1706 și 1709; emisiuni pentru Tirol Sigismund Francisc (1662-1665) – emisiune fără an, Leopold I (1665-1705) fără an – 2 exemplare,

1692; emisiuni pentru Stiria Leopold I (1657-1705) din anii 1692, 1695, Carol VI (1711-1740) din anul 1717; emisiuni Leopold I (1657-1705) pentru Silezia anii 1671 – 2 exemplare, 1672, 1699 – 2 exemplare, pentru Oppeln din anii 1697, 1699 – 5 exemplare, 1700 – 3 exemplare, 1701 – 2 exemplare; emisiune Carol VI (1711-1740) pentru Carintia din anul 1721; pentru Liegnitz-Brieg emisiune Christian (1664-1672) din anul 1668, emisiuni Leopold I (1672-1705) din anii 1697, 1699 – 2 exemplare, 1700; emisiuni Max Gandolf v. Khuemburg (1638-1687) pentru episcopatul de Salsbourg din anii 1642, 1648, 1668, 1670; emisiuni Ferdinand II (1619-1637) pentru Moravia din anii 1621, 1624, 1626, Ferdinand III (1637-1657) – anul indescifrabil; emisiuni Leopold I (1672-1705) pentru Boemia din anii 1689, 1696, 1698?, 1701 – 2 exemplare, 1703, 1704 – 3 exemplare, 1705; emisiune Friedrich pentru Wroclaw (Breslau) din anul 1681, emisiune Francisc Ludovic (1683-1732) din anul 1700; emisiuni Carol v. Lichtenstein Castelnor (1664-1695) pentru Olomouc din anul 1691, Carol II de Lorena (1695-1711) din anul 1704; emisiuni Christian Ulrich (1664/1697 – 1704) pentru Württemberg – Oels din anii 1684, 1688, emisiune Eberhard Ludovic din anul 1705; emisiune orașul Nürnberg din anul 1647; emisiuni Elisabeta Lucreția (1625-1653) pentru Cieszyn – Teschen din anii 1631 și 1640; emisiune orașul Constantza (Elveția) Carol VI (1711-1740) din anul 1715; emisiuni Georgius Guilom din anii 1713 și 1714.

Poltura (24 exemplare) – emisiuni Leopold I (1657-1705) pentru Ungaria din anii 1697, 1699, 1700 – 4 exemplare, 1701 – 2 exemplare, emisiuni Iosif I (1705-1711) din anii 1709 – 2 exemplare, 1710 – 5 exemplare, 1711 – 4 exemplare, emisiuni Carol VI (1711-1740) din anul 1715- 3 exemplare; emisiune Leopold I (1690-1705) pentru Transilvania din anul 1705 și Iosif I (1705-1711) din anul 1707.

Duarius (96 exemplare) - emisiuni Leopold I (1657-1705) pentru Ungaria din anii 1695, 1696 - 5 exemplare, 1697 – 8 exemplare, 1698 – 11 exemplare, 1699 – 11 exemplare, 1700 – 5 exemplare, 1701 – 8 exemplare, 1702 – 1 exemplar, 1703 – 36 exemplare, 1704 – 5 exemplare, 1705 – 3 exemplare, [1700-1705] - un exemplar.

Denari (181 exemplare) - emisiuni Ferdinand I (1526-1564) pentru Ungaria din anii 1544, 1545, 1546, 1548, 1550 – 2 exemplare, 1554, 1555 – 2 exemplare, 1556, [1528-1558] – 4 exemplare, 1559, emisiuni Maximilian II (1564-1576) din anii 1568, 1571, 1575, 1576 – 2 exemplare, 1577 (postumă), emisiuni Rudolf II (1576-1608) din anii 1580, 1586, 1592, 1602, [1600-1602] – 2 exemplare, emisiuni Matei II (1608-1619) din anii 1612, 1613, [1613-1620] – 4 exemplare, 1614, 1615, 1616 – 2 exemplare, 1617, 1618 – 3 exemplare, 1619 – 2 exemplare, emisiuni Ferdinand II (1619-1637) din anii 1626 – 2 exemplare, 1627 – 3 exemplare, 1628 – 3 exemplare, 1632, 1634, 1635 – 2 exemplare, 1636, 1637, [1621-1638] – 3 exemplare, emisiuni Ferdinand III (1637 -1657) din anii 1639, 1651, 1656?, 1657?, 1659, [1638-1659], 1660?, [1657-1660], emisiuni Leopold I (1657-1705) din anii 1663, 1665, 1666, 1671, 1673 – 4 exemplare, 1675 – 2 exemplare, 1676 – 4 exemplare, 1677, 1678, 1679 – 2 exemplare, 1681 – 8 exemplare, 1682 – 3 exemplare, 1683 – 5 exemplare, [1676-1683] – 5 exemplare, 1684 – 3 exemplare, 1685 – 2 exemplare, 1686 – 3 exemplare, 1687 – 11 exemplare, 1688 – 3 exemplare, 1689 – 5 exemplare, 1690 – 6 exemplare, 1691 – 2 exemplare, 1692 – 5 exemplare, 1693 – 11 exemplare, 1694 – 9 exemplare, 1695 – 7

exemplare, 1696, [1659-1696]; emisiune Sigismund I cel Mare (1506-1548) pentru Polonia nedatat.

Gröschel (9 exemplare) - emisiuni Leopold I (1657-1705) pentru Niederösterreich din anii 1696 – 3 exemplare, 1697 – 2 exemplare, 1705, emisiune Ferdinand II (1618-1637) pentru Tirol din anul 1631, emisiuni Leopold I (1657-1705) pentru Liegnitz-Brieg din anii 1693 și 1694.

Dreipölker (polgroși, poltorak, 1,5 groși) - (41 exemplare) - emisiuni Francisc Ludovic (1683-1732) pentru Wroclaw (Breslau) din anii 1694, 1697, 1698, 1699 – 2 exemplare, 1704 – 3 exemplare, 1711; emisiuni Sigismund III (1587-1632) pentru Polonia din anii 1622 – 6 exemplare, 1623 – 6 exemplare, 1624 – 3 exemplare, 1625 – 3 exemplare, 1626 – 3 exemplare, [1609-1627] – 9 exemplare; emisiune Gustav Adolf (1611-1632) pentru Elbing din anul 1624; emisiune Georg Wilhelm (1619-1640) pentru Prusia din anul 1626.

Gros (34 exemplare) – emisiune Henrich – Wenceslav și Carl – Friedrich (1617-1639) pentru Württemberg – Oels fără an; emisiuni Sigismund III (1587-1632) pentru Polonia din anii 1613, 1615, 1624 – 13 exemplare, 1627 – 2 exemplare, [1609-1627] – 2 exemplare, emisiuni Sigismund III (1587-1632) pentru Lituania din anii [1607-1610] – 8 exemplare, 1625, 1626, [1622-1627], emisiune Riga ?, emisiune Carol Gașpar din 1656 (stat emitent nedeterminat); emisiune Sigismund I cel Mare (1506-1548) pentru Prusia din anul 1530?.

$\frac{1}{2}$ gros mare (51 exemplare) – emisiuni pentru Polonia, Kazimir Jagello (1447-1492) nedatate – 5 exemplare, Ioan Albert (1492-1501) nedatate – 12 exemplare, Alexandru Jagello (1501-1505) nedatate – 7 exemplare, emitent indescifrabil (Kazimir Jagello, Ioan Albert sau Alexandru Jagello) – 3 exemplare, emisiuni Sigismund I cel Mare (1506-1548) din anii 1507, 1509, 1510, [1507-1511], [1526-1527] – 11 exemplare; emisiuni Sigismund I cel Mare (1506-1548) pentru Lituania din anii [1519-1528] – 3 exemplare, emisiuni Sigismund II August (1548-1572) din anii 1557 – 2 exemplare, 1559, 1562, [1546-1566] – 2 exemplare.

$\frac{1}{2}$ gros (10 exemplare) – emisiuni Ludovic II (1516-1526) pentru Schweidenitz (Swidnița) din anul 1526 și [1521-1526] – 3 exemplare; emisiune Gustav Adolf (1611-1632) pentru Elbing din anul 1632, emisiuni Gustav Adolf (1611-1632) pentru Suedia din anii 1632, 1633 – 2 exemplare (postume), 1634 – 2 exemplare (postume), emisiuni Cristina (1632-1634) din anii 1633, 1634 – 2 exemplare, an indescifrabil.

Șilingi (3 exemplare) – emisiune Sigismund III (1587-1632) pentru Polonia din anul 1620 – 3 exemplare.

Grosetti (57 exemplare) – emisiuni ale orașului Ragusa (Dubrovnik) din anii [1651-1657], 1662, 1677, 1684 – 3 exemplare, 1685 – 2 exemplare, 1686, 1688, 1689 – 2 exemplare, [1680-1689], 1697 – 2 exemplare, 1700 – 2 exemplare, 1701 – 4 exemplare, 1702, 1704, 1706 – 5 exemplare, 1707 – 3 exemplare, 1709, 1710 – 2 exemplare, 1711 – 3 exemplare, 1721 – 2 exemplare, 1713 – 2 exemplare, 1715, 1716 – 3 exemplare, an indescifrabil – 11 exemplare.

Kuruş (1 exemplar) – emisiune Mustafa II (1695-1703).

Zolta (1 exemplar) – emisiune Ahmed III (1703-1730).

Iarym zolta (3 exemplare) – emisiuni Ahmed III (1703-1730).

Parale (431 exemplare) – emisiuni Ahmed I (1603-1617) – 3 exemplare, Süleiman II (1697-1691), Mustafa II (1695-1603) – 7 exemplare, Ahmed III (1703-1730) – 298 exemplare, emitent nedeterminat – 109 exemplare.

Akçe (18 exemplare) – emitent indescifrabil sec. XVI – 4 exemplare, emitent indescifrabil sec. XVII – 10 exemplare, Mehmed III (1595-1603), Osman II (1618-1622) – 3 exemplare.

*Piesă de 6 creițari pentru Ungaria, 1670 – Leopold I (1657-1705).

6 kreutzer, 1670

Av. **LEOPOLDVS. D(ei): G(ratia). R(omanorum).(VI) I(mperator). S(emper).**

A(ugustus). GE(rmaniae). HV(ngariae). B(ohemiae). REX. Legenda între două cercuri perlate. În câmp bustul laureat, spre dreapta, al împăratului Leopold I.

Rv. †. **PATRONA. HV** - scut scartelat, încoronat, cu armele regatului Ungariei (1. benzi, 2. cruce dublă), **NGARLÆ. 1670.** Legenda între două cercuri, cel interior întrerupt de Madona cu pruncul, ocrotitoarea Ungariei, de o parte și alta a acesteia sigla **K – B** (Kremnitz)

Inedită); 2,91 g;

U. II, nr. 1072

4. Desa – Dolj

Tezaur descoperit ante 1955, din care s-au recuperat 18 monede, o brățară de argint aurit și o pereche de cercei.

Nominale și emitenți:

Piese de șase groși – emisiuni a două state germane neidentificate din anul 1666.

Piese de trei groși, emisiuni Sigismund III (1587-1632) pentru Polonia din anul 1597 și nedatăată, pentru orașul Riga din anul 1596.

Dreipölker (polgroși, poltorak, 1,5 groși) - emisiune Sigismund III (1587-1632) pentru Polonia din anul 1625.

½ groș, emisiune Sigismund I cel Mare (1506-1548) pentru Lituania din anul 1513, și emisiune Sigismund II August (1548-1572) din anul 1566, emisiune Ludovic II (1516-1526) pentru Schweidenitz (Swidnița) an indescifrabil.

Grosetti (5 exemplare) – emisiuni ale orașului Ragusa (Dubrovnik) din anii 1645, [1651-1657], 1664?, 1694, 1721.

Parale otomane (8 exemplare) – emisiuni ale sultanilor Mehmed IV (1648-1687), Mustafa II (1695-1703) - 2 exemplare, Ahmed III (1703-1730) – 5 exemplare.

5. Dozești, com. Fântătești – Vâlcea

Tezaur descoperit în toamna anului 1970 cu prilejul unor lucrări agricole, din care s-au recuperat 15 monede distribuite astfel:

Piese de 15 creițari (6 exemplare) – emisiuni Leopold I (1657-1705) pentru Ungaria din anii 1676, 1682, 1688, 1696, pentru Tirol din anul 1685, pentru Silezia din anul 1694,

Piese de 6 creițari (9 exemplare) – emisiuni Leopold I (1657-1705) pentru Ungaria din anii 1670, 1671, 1673, pentru Tirol din anii 1681 și 1690, pentru Silezia din anul 1688; emisiuni Sylvius Friedrich (1668-1697) pentru Würtemberg – Oels din anul 1674; emisiune Carol v. Lichtenstein Castelnor (1664-1695) pentru Olomouç din anul 1675.

Piesă de 6 creițari neidentificată.

Bibliografie: Onoriu Stoica, *Un tezaur monetar feudal descoperit la Fârtătești (jud. Vâlcea)*, în rev. „Oltenia. Studii. Documente. Culegeri”, seria a III-a, an I, 1997, nr. 1, pp. 99-101.

6. Izvor – com Șimnic (Dolj)

UNGARIA

Duarius, 1699

Monetăria Kremnitz (Kremnița)

Av. + **LEOP**(oldus). **D**(ei). **G**(ratia). **R**(omanorum).**I**(mperator). **S**(emper). **A**(ugustus). **G**(ermaniae). **H**(ungariae). • (într-un scut) **B**(ohemiae). **REX**. Legendă circulară, între două cercuri perlate, în câmp scut cu armele Ungariei și ale Habsburgilor, de o parte și de alta sigla monetăriei **K - B**.

Rv. Madona cu pruncul Iisus în brațe, de o parte și de alta sigla **P -H**. Sub aceasta pe două rânduri **DUARIUS/ 1699**. C.p.

U. II, nr. 1104.

Ax 12, 0,23 g; diam. 18 mm; M.O., inv. 4150; ruptă pe margini- găsită de Dumitru M.C. Ștefan în via sa de lângă satul Izvor și adusă la muzeu de pr. Pavel Bădiceanu din Izvor.

7. Ostroveni – Dolj

Tezaur descoperit în anul 1951, din care s-au recuperat 51 monede – nominale mici de argint.

Nominale și emitenți:

Parale otomane – 50 exemplare, emisiuni ale sultanului Ahmed III (1703-1730).

Piesă de 1,5 groși (polgroș), dreipölker, emisiune pentru Lituania a regelui Poloniei Sigismund III (1587-1632), din anul 1626.

Bibliografie: Ana – Maria Rădulescu, *Tezaurul monetar din secolele XVII-XVIII de la Ostroveni – Dolj*, în rev. „Oltenia. Studii. Documente. Culegeri”, seria a III-a, an IV, 2001, nr. 1-2, pp. 57-62.

8. Șimnicul de Jos – Craiova

Tezaur din care s-au recuperat 14 monede eșalonate cronologic între anii circa 1637 – 1757 – circa 1716.

Nominale și emitenți:

Piese de 28 acthenwintig sau stiüver – 3 exemplare, emisiuni orașul Embden – un exemplar (1637-1657), comitatul de Oldenburg, contele Antonius Gunther (1603-1667) emisiuni din anii 1637-1657 – 2 exemplare.

Piese de 6 creițari – 6 exemplare, emisiuni Leopold I (1657-1605) pentru Ungaria din 1672 – un exemplar, pentru Niederösterreich din anii 1681, 1688, 1690, 1692 – 4 exemplare, pentru Tirol din anul 1694 – un exemplar.

Poltura – un exemplar, emisiune Leopold I pentru Ungaria din anul 1697.

Kuruși – două exemplare, emisiuni sultanul Ahmed III (1703-1730).

Zolta – 2 exemplare, emisiuni Mustafa II (1695-1703) și Ahmed III.

Bibliografie: Toma Rădulescu, *Tezaurul monetar de la Șimnicul de Jos – municipiul Craiova (a doua jumătate a secolului al XVII-lea – sfârșitul deceniului doi, secolul al XVIII-lea)*, în rev. „Oltenia. Studii. Documente. Culegeri”, seria a III-a, an IV, 2001, nr. 1-2, pp. 46-56.

B. Catalogul tezaurelor monetar descoperite mai târziu care au în componența lor emisiuni monetare care au circulat în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu

1. Craiova – Manutanță

Tezaur din care s-au recuperat 48 monede și o pafta pectorală de factură săsească, precum și fragmente de la un crucifix.

Nominale și emitenți:

3 creițari – emisiuni Leopold I (1657-1605), pentru Ungaria din anii 1694, 1695, pentru Silezia din anii 1670 și 1695, pentru Styria din anul 1705, pentru Boemia din anul 1698; emisiuni Iosif I (705-1711), pentru Silezia din anii 1706 și 1710, pentru Styria din anul 1711, pentru Boemia din anii 1706 și 1707; emisiuni Carol VI (1711-1760), pentru Transilvania din anul 1729, pentru Niederösterreich din anii 1716 și 1724, Styria din anul 1714, pentru Boemia din anii 1720 și 1726, pentru Brieg din anul 1712; emisiune Ferdinand Carol (1646-1661) pentru Tirol din anul 1647;

Tripligroși – emisiuni Sigismund III (1587-1632), pentru Polonia din anii 1622 și 1623;

Dreipölkeri – emisiuni Sigismund III (1587-1632), pentru Polonia din anii 1622- 3 exemplare, 1623 – 4 exemplare, 1624 – 2 exemplare, 1625 – 3 exemplare; emisiuni regele Suediei Gustav Adolf (1611-1632) pentru Elbing din anii 1633 – 2 exemplare, 1634;

Groși – emisiuni Sigismund II August (1547-1572), pentru Lituania din anii 1548 și 1568; emisiuni Sigismund III (1587-1632), pentru Lituania din anii 1626 – 2 exemplare și un exemplar anul ilizibil, pentru Prusia din anul 1624, pentru Danzig din anii 1626- 3 exemplare și 1627 – 3 exemplare;

2. Craiova – Farmacia Arabă (sec. XV-XVIII)

Tezaur din care s-au recuperat 4808 monede.

Nominale și emitenți:

Ikilik (80 parale) – emisiuni Selim III (1789-1805) – 2 exemplare, pentru Imperiul otoman;

Altmişlik (60 parale) – emisiuni Abdülhamid I (1774-1789) – 2 exemplare;

Kuruși (40 parale) – emisiune Mustafa III (1757-1774); emisiuni Abdülhamid I (1774-1789) – 8 exemplare;

Piesă de 15 creițari - emisiuni Leopold I (1657-1605), pentru Tirol, din anul 1662;

Piese de 6 creițari - emisiuni Leopold I (1657-1605), pentru Ungaria – 4 exemplare din anii 1671, 1672, 1674 și 1675, pentru Carintia din anul 1673, emisiune Carol v. Lichtenstein – Castelcorn (1664-1695) pentru Olomouç din anul 1683; emisiune Sylvius Friedrich (1668-1697) pentru Würtemberg- Oels din anul 1680 și Carol Friedrich din anul 1715; emisiune Francisc Ludovic (1683-1732) pentru Breslau, din anul 1693; emisiune Carol VI (1711-1740), pentru Tirol, din anul 1726;

Piesă de 6 groși Friedrich Wilhelm (1640-1688) pentru Prusia din anul 1683.

Piese de 3 creițari – emisiuni Leopold I (1657-1605), pentru Ungaria din anul 1697, pentru Styria din anul 1693, pentru Carintia din anul 1703, pentru Boemia din anii 1697 și 1698, pentru Silezia din anul 1693....1696; emisune Leopold I (1690-1705), pentru Transilvania din anul 1697; emisiuni Iosif I (1705-1711) pentru Silezia,

din anii 1707, 1708, 1711; emisiuni Carol VI (1711-1740) pentru Niederösterreich din anii 1718 și 1733, pentru Boemia din anii 1729 și 1740; - emisiune Iosif II (1780-1790) pentru Ungaria din anul 1788; emisiune Francisc I (1745-1765) pentru Silezia din anul 1647;

Onluk (10 parale) - emisiuni Mustafa III (1757-1774) – 9 exemplare și Abdülhamid I (1774-1789) – 5 exemplare; emisiune Selim III (1789-1805);

Grivenik (10 copeici) – emisiuni ale Ecaterinei a II-a (1762-1796) pentru Rusia, din anii 1788 și 1789;

Beşlik - emisiuni Mustafa III (1757-1774) – 4 exemplare și Abdülhamid I (1774-1789) – 2 exemplare;

Poltura – emisiuni Leopold I (1657-1605), pentru Niederösterreich din anii 1694 și 1704;

Grosetti - emisiuni pentru Ragusa – 9 exemplare, din anul 1689 și 8 exemplare - indescifrabil anul emisiunii;

Gros mare – emisiune Kasimir Jagello (1447-1492) pentru Polonia; emisiuni Sigismund August (1548-1557) – 2 exemplare pentru Lituania, din anul 1557 și anul indescifrabil;

Dreipölker (1,5 groși) – emisiuni Sigismund III (1587-1632) pentru Polonia – 2 exemplare din anii 1623 și 1624; emisiune Gustav Adolf (1626-1632) pentru Elbing, din anul 1632;

Ternari – emisiune Sigismund I (1506-1548) pentru Polonia, din anul 1527; emisiune Sigismund III (1587-1632) pentru Lobsenz din anii 1623 – 1630;

Parale – emisiune Süleiman II (1687-1691) pentru Imperiul Otoman, emisiuni Ahmed II (1691-1695) – 2 exemplare; emisiuni Ahmed III (1703-1730) – 161 exemplare; emisiuni Mahmus I (1730-1754) – 108 exemplare; neidentificabile – 3 exemplare; emisiuni Osman III (1754-1757) – 113 exemplare; emisiuni Mustafa III (1757-1774) – 1330 exemplare; emisiuni Abdülhamid I (1774-1789) – 2439 exemplare; emisiuni Selim III (1789-1805) – 65 exemplare; emisiune Devlet Ghirai (1769-1770 și 1775-1777) pentru Hanatul Crimeei;

Akçé – emisiune Mustafa II (1695-1703) și Ahmed III (1703-1730);

Bibliografie: Toma Rădulescu, *Tezaurul monetar de la Craiova – „Farmacia Arabă”* (sec. XV-XVIII), în rev. „Arhivele Olteniei”, XXVI, Editura Academiei Române, Craiova, 2012, pp. 35-98.

3. Craiova – Universitate (sec. XVI-XVIII)

Tezaur din care s-au recuperat 776 monede.

Nominale și emitenți:

Taleri – emisiune Maria Theresia (1740-1780), pentru Niederösterreich din anul 1780;

Ikilik (80 parale) – emisiune Selim III (1789-1805) pentru Imperiul otoman;

Altmişlik (60 parale) – emisiuni Abdülhamid I (1774-1789) – 6 exemplare;

Kuruşi (40 parale) – emisiuni Mustafa III (1757-1774) – 3 exemplare, emisiuni Abdülhamid I (1774-1789) – 3 exemplare;

Zolta (30 parale) – emisiune Mustafa III (1757-1774);

Piese de 20 creițari – emisiune Iosif II (1780-1790) pentru Niederösterreich din anul 1786; Francisc II (1792-1835) pentru Ungaria din anul 1794

Onluk (10 parale) - emisiuni Mustafa III (1757-1774) – 2 exemplare și Abdülhamid I (1774-1789) – 2 exemplare;

Piese de 6 creițari - emisiune Leopold I (1657-1605), pentru Ungaria din anul 1668, pentru Stiria din anul 1674, pentru Niederösterreich din anii 1681 și 1691; Carol v. Lichtenstein – Castelnor (1664-1695), pentru Olomouč din anul 1675; emisiune Carol VI (1711-1740), pentru Tirol, din anul 1740, pentru Silezia din anul 1713;

Piese de 3 creițari – emisiuni Leopold I (1657-1605), pentru Niederösterreich din anii 1675, 1693, 1703; emisiune Iosif I (1705-1711), pentru Styria din anul 1709 și Carol VI (1711-1740) din anul 1740;

Grosetti – emisiuni pentru Ragusa – 3 exemplare, din anul 1680 și 2 indescifrabili anul emisiunii;

Parale – emisiuni Ahmed III (1703-1730), pentru Imperiul otoman – 68 exemplare; emisiuni Mahmud I (1730-1754) – 155 exemplare; emisiuni Osman II (1754-1757) – 23 exemplare; Mustafa III (1757-1774) – 273 exemplare; emisiuni Abdülhamid I (1774-1789) – 205 exemplare; emisiuni Selim III (1789-1805) – 3 exemplare; neidentificabil emitentul – 7 exemplare; emisiuni Șahiu Ghirai (1777-1782) pentru Hanatul Crimeei – 2 exemplare.

Bibliografie: Toma Rădulescu, *Tezaurul monetar de la Craiova – Universitate (fosta biserică episcopală „Sfântul Nicolae Gănescu”) – secolele XVI-XVII, în România în istoria Europei*, vol. I, coord. Marusia Cârstea și Sorin Liviu Damean, Editura „Cetatea de Scaun”, Târgoviște, 2013, pp. 132-173.

4. Dobrotineț – Olt (sec. XVIII)

Tezaur din care s-au recuperat 24 monede de argint

Nominale și emitenți:

Taler (ducaton) emisiune a orașului Ragusa din anul 1762;

Altmișlik (60 parale) – emisiuni Mustafa III (1757-1774) – 6 exemplare, emisiuni Abdülhamid I (1774-1789) – 10 exemplare;

Kuruși (40 parale) – emisiune Mahmud I (1730-1754);

Zolta (30 parale) – emisiune Ahmed III (1703-1730), emisiuni Mustafa III (1757-1774) – 2 exemplare, emisiuni Abdülhamid I (1774-1789) – 3 exemplare;

Bibliografie: Toma Rădulescu, Denisa Gițică-Florescu, *Două tezaure monetare din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea descoperite în județul Olt, la Dobrotineț și Schitu*, în *Revista de istorie a Muscelului, Studii și comunicări III-V*, Câmpulung Muscel, Editura Universității din Pitești, 2008, pp. 65-83.

5. Drăgășani – Vâlcea (sec. XVII-XVIII)

Tezaur din care s-au recuperat 53 de monede, dintre care 51 piese de 6 creițari datate între anii 1665-1714 emise de Leopold I (1657-1705) pentru Ungaria (11 exemplare) din anii 1667, 1668, 1669, 1670 – 2 exemplare, 1672 – 3 exemplare, 1673, 1674 și 1676; pentru Silezia (3 exemplare), din anii 1672, 1678, 1687; pentru Carintia (4 exemplare), din anii 1673 (2 exemplare), 1676, 1684; pentru Tirol (5 exemplare), din anii 1679, 1680, 1682, 1685, 1688; Carol VI (1711-1740) pentru Silezia – 1714; pentru Stiria – 1715; pentru Tirol (3 exemplare), din anii 1718, 1732, 1735; Christian (1664-

1672), pentru Liegnitz-Brieg din anul 1673; Carol v. Lichtenstein – Castelnor (1664-1695) pentru Olomouč din anul 1679, Sylvius Friedrich (1668-1697) pentru Württemberg – Oels din anul 1677 și Eberhard Ludovic din anul 1715, Johan Friedrich, pentru Brandenburg din anul 1677

Bibliografie: Emil Persu, *Două tezaure feudale descoperite în localitatea Verguleasa, județul Olt și Drăgășani județul Vâlcea*, în „Buridava”, I, 1972, pp. 384-393; Bucur Mitrea, *Descoperirile monetare în România (1974-1976) (XVIII-XX)*, în rev. „Buletinul Societății Numismatice Române”, LXX-LXIV (1976-1980), nr. 124-128, București, 1981, p. 604, nr. 346.

6. Frăsinet –Teleorman (sec. XVII-XVIII)*

Tezaur alcătuit din 127 monede de argint.

Nominale și emitenți:

Ducaton – emisiuni ale orașului Ragusa din anii 1756, 1762, 1764, 1765;

Piese de 28 stüweri – emisiuni Antonius Gunther ??????pentru comitatul de Oldenburg din anii 1637-1657 – 2 exemplare; emisiune ale orașului Embden din anii 1637-1657;

Altmışlık (60 parale) – emisiune Mustafa III (1757-1774);

Kuruși (40 parale) – emisiuni ale sultanilor: Süleiman II (1687-1691) - un exemplar, Mustafa II (1695-1703) – 13 exemplare, Ahmed III (1703-1730) – 6 exemplare, Mahmud I (1730-1754) – 8 exemplare, Abdülhamid I (1774-1789) – un exemplar, Selim III (1789-1807) – un exemplar;

Zolta (30 parale) – emisiuni Ahmed III (1703-1730) – 11 exemplare;

Yirmilik (20 parale) - emisiune Ahmed III (1703-1730);

Yarım kuruş (1/2 kuruş = 20 parale) – emisiune a sultanului Mustafa II (1695-1703);

Piese de 20 creițari – emisiuni Maria Theresia (1740-1780) pentru Niederösterreich din anul 1765 și pentru Moravia din anul 1765, emisiuni Iosif II (1780-1790 pentru Ungaria din anii 1781 și 1782, Francisc II (1792-1835) pentru Ungaria din anii 1795 și 1796 și pentru Transilvania din anul 1796;

Pisă de 10 creițari – emisiune Maximilian Iosif (1745-1777) pentru Bavaria din anul 1754;

Onluk (10 parale) – emisiuni ale sultanilor Mahmud I (1730-1754), Mustafa III (1757-1774), Abdülhamid I (1774-1789) – 2 exemplare, Selim III (1789-1807);

Beşlik (5 parale) - emisiune Mustafa III (1757-1774);

Parale – emisiuni Ahmed III (1703-1730), pentru Imperiul otoman – 2 exemplare, emisiuni Mahmud I (1730-1754) – 6 exemplar, Mustafa III (1757-1774) – 17 exemplare, emisiuni Abdülhamid I (1774-1789) – 31 exemplare, emisiuni Selim III (1789-1805) – 3 exemplare;

* Am introdus acest tezaur fiind descoperit în zona raialei Turnu care influența și județul istoric Olt din imediata vecinătate.

Bibliografie: Toma Rădulescu, Veronica Predoi, *Tezaurul monetar de la Frăsinet – Teleorman (sec. XVII-XVIII)*, în rev. „Oltenia. Studii și Comunicări. Arheologie-Istorie”, XV, Craiova, 2004, pp. 54-58:

7. Morunglav -Olt

Tezaur alcătuit din 161 monede în majoritate nominale mari de argint, emisiuni ale Imperiului otoman (160 exemplare) și al Comitatului Oldenburg, datate între anii 1637-1657 și circa 1738.

Nominale și emitenți:

Zolta – emisiuni ale sultanilor: Süleiman II (1687-1691); Ahmed II (1691-1695), Ahmed III (1703-1730) – 5 exemplare;

Kuruş – emisiuni ale sultanilor: Mustafa II (1695-1703) – 8 exemplare, Ahmed III (1703-1730) – 6 exemplare, Mahmud I (1730-1754) – 117 exemplare.

Yirmilik – emisiuni ale sultanului Mahmud I (1730-1754) – 16 exemplare.

Onluk – emisiuni ale sultanilor Ahmed III și Mahmud I – 5 exemplare.

Piesă de 28 stüwer Comitatul Oldenburg – emisiune Antonius Gunther (1637-1657).

Bibliografie: Toma Rădulescu, Denisa Guțică – Florescu, *Al doilea tezaur monetar descoperit în comuna Morunglav – Olt (sec. XVII-XVIII)*, În rev. „Arhivele Olteniei”, 24, Editura Academiei Române, 2010, pp. 59-70.

A. Aur

Altân, altun – nume turcesc care înseamnă aur. Ea a fost emisă prima dată de către sultanul Mahomed al II-lea în anul 1477 și avea greutatea de 3,55 g, titlul de 993‰ și era echivalent cu un țechin venețian de aur (din sec. XVI)

Referiri: O. Iliescu, *Istoria monetei...*, p. 300.

Ducat - termen de origine italiană care indică o monedă de aur sau de argint. Ducatul a fost emis de către majoritatea statelor europene având titlul mediu de 980‰, iar greutatea medie de 3,450 g. În documentele Țării Românești apare cu numele de galbeni și ughi, iar în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu au circulat ducații emiși pentru Ungaria, Veneția, Olanda, Bavaria și alte state din centrul și vestul Europei. Ducatul valora 350 bani românești, adică 5,25 florini în aceeași perioadă. Constantin Brâncoveanu este singurul domn care a încercat să bată în anul 1713 monede de aur de 5 și 6 ducați la monetăria de la Alba Iulia. Finanțist recunoscut domnitorul martir era adeptul unei reforme monetare prin care urmărea integrarea în țară a sistemului monetar central și vest european. De asemenea urmărea să evite fluctuațiile și arbitrariul generat de lei și galbenii ca monede de calcul ale vistieriei. Aceștia erau astfel înlocuiți cu o monedă reală.

În bună parte ducatul servea pentru plata tributului și a celorlalte dări către Poartă, precum și în diverse tranzacții interne și externe, mai ales datorită facilităților tehnice și practice pe care le ofereau celor care foloseau monedele de aur. Ele puteau fi mai ușor transportate față de cele de argint.

Dăm mai jos descrierea unei astfel de piese de aur de 5 sau 6 ducați bătută la ordinul lui Constantin Brâncoveanu:

Av. Bustul domnitorului spre dr. pe cap cuca împodobită cu surguci și rozetă din pietre prețioase, poartă haină de fir și mantie cu guler de cacom, agrafă ca o rozetă. **.CONSTANTINVS – BASSARABA – DE. BRANKOWAN.** Două cercuri liniare exterioare.

Rv. Scut oval, aproape rotund, cu marginea perlată, ornamentat la partea superioară având în centru un chip de înger. Deasupra coroana regală, în părți grifoni

încolăciți în spirale. În scut acvila cu cruce în plisc, aripi ridicate, stând pe munte spre st., iar capul întors spre dr. La dr. soare cu raze, la st. luna. Dedesupt milesimul 17-13. Sub scut între ornamentații inițialele **C-H. D: G: VOIVODA. ET. PRINCEPS. - VALACHIAE. TRANS. ALPINAE.** Două cercuri liniare exterioare.

Referiri: Octavian Luchian, George Buzdugan, Constantin Oprescu, *Monede și bancnote românești*, Editura Sport –Turism, București, 1977, p. 35, nr. 291; O. Iliescu, *Istoria monetei, în România. Glosar numismatic*, SMIM, XIX, 2001, pp. 304-305; *Instituții feudale....*, pp. 179-180; *Monede de aur din colecții românești*, I, *Colecții din Muntenia*, coordonator Ernest Oberlander-Târnoveanu, autori: Aurel Vâlcu și Mihai Dima, Institutul de Memorie Culturală, București, 2001, pp. 7 și 13.

Florin – monedă de aur emisă de orașul Florența începând cu anul 1252. Mai târziu a fost imitat de majoritatea statelor europene și a devenit sinonim cu „monedă de aur”. Ei sunt întâlniți sub numele de florin olandezi, florini nemțești, florini ungurești și florini tătarăști. Ea era echivalentă cu circa 100 dinari sau 50 kruzeri. În timpul lui Constantin Brâncoveanu întâlnim în documente denumirea de florin valah (florinus valachicus) ca monedă de calcul. Florinul era folosit pentru plata tributului, dărilor și vămilelor, precum și în diverse tranzacții privind bunuri mobile și imobile.

Referiri: *Instituții feudale....*, p. 199; O. Iliescu, *Istoria monetei....*, p. 305; Dragoș Ungureanu, *Monedele ....* p. 459.

Galben – denumire care indică monedele de aur. La fel ca și unele monede de argint făcea parte din sistemul bimetalist și era recunoscut oficial de vistierie. La 1728 în Oltenia era definit ca „moneta ideale calculata per un talero leonino e mezzo”. În documentele din timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu sunt întâlniți sub denumirile de galbeni turcești, galbeni ungurești, galbeni olandezi, galbeni împărătești, venetici, țechini.

Referiri: *Instituții feudale....*, p. 204; O. Iliescu, *Istoria monetei....*, p. 306.

Țechin (zecchino) - denumirea este legată de cuvântul zecca, care înseamnă monetărie, și este de origine arabă (siccah – batere de monede) și a fost generalizată pe la mijlocul secolului al XVI-lea, până atunci monedele de aur venețiene de acest tip fiind cunoscute cu numele de ducați. Zecchino poartă imaginea Sf. Apostol și Evanghelist Marcu, patronul spiritual al Veneției, înmânând o flamură dogelui Aloysio Mocenigo (1570 – 1577) și legenda „Sit tibi Christe datus, quem tu regis, iste ducatus”. Țechinul venețian s-a bucurat de o largă răspândire și în Oltenia. El are pe avers versul latin amintit mai sus în care numele lui Cristos apare în forma **XPL**, deci **XP(is)E**, sub influența chrismei, monograma literei grecești a numelui lui Cristos. Cuvântul ducatus care apare pe revers a determinat ca și alte monede de aur emise în Ungaria, Imperiul Romano-German și Țările de Jos să-i preia denumirea. La început a purtat denumirea de ducat și a fost creat în urma unei hotărâri din 31 octombrie 1284 a conducerii Veneției și avea 1/67 dintr-o marcă venețiană de 238,73 g și greutatea teoretică de 3,559 g.

Zecchinii îi întâlnim în cuprinsul unor tezaure monetare sau izolat începând din secolul al XIV-lea până în secolul al XIX-lea datorită calității aurului fin și constantei ponderale. În documentele din timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu sunt întâlniți cu numele de galben venetic sau simplu – venetic. În anii 1690-1714 țechinul valora 2,50 taleri.

Referiri: Eugen Chirilă, Octavian Bandula, *Tezaurul monetar de la Baia Mare*, Baia Mare, 1966, p. 40; Octavian Iliescu, *Monede din tezaurul descoperit la Oțeleni*, „Arheologia Moldovei”, II-III, Iași, 1964, p. 392; O. Iliescu, *Istoria monetei*, p. 313.

Ughi – nume întâlnit în documentele din Țara Românească și în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu, care desemna ducatul de aur unguresc, având o valoare de 1,50 taleri. El a fost și unitate metrologică (unitate de cont) în Țara Românească, ca urmare a intensei sale circulații și a avut diverse denumiri: zlot de aur, zloți, zloți ungurești, zloți roșii ungurești, galbeni, florin unguresc. În timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu valora 1,50 taleri. În 1728 era definit în Oltenia „moneta ideale calculata per un thalero leonino e mezzo”. În anul 1709 galbenul austriac era echivalent cu 4 florini și 30 kreuzeri în monedă renană sau 5 florini și 40 dinari în monede ungurești, ducatul bavarez în 3 florini renani sau 3,60 florini ungurești.

Referiri: *Instituții feudale....*, pp. 483-484; O. Iliescu, *Istoria monetei....*, p. 313; Dragoș Ungureanu, *Monedele aflate în circulație în Țara Românească în prima jumătate a secolului al XVIII-lea – putere de achiziție și cursuri de schimb*, în rev. „Cercetări Numismatice”, IX-XI, 2003-2005, București, 2005, pp. 457-458.

B. Argint

a. Nominale mari de argint

Caragros – după O. Iliescu – „nume dat talerului imperial în Țara Românească în secolul al XVIII-lea și la începutul celui următor”; după Al. Constantinescu – „una dintre cele trei monede de argint care a servit drept etalon în sistemul monetar al Imperiului otoman. Pe piața internă a Țărilor Române, apare în sec. XVIII. În 1709, valora ceva mai mult decât un leu (3000 c.=3.500 lei; în 1719 un firman îi stabilește cursul la 181 aspri”.

Referiri: *Instituții feudale....*, p. 71; O. Iliescu, *Istoria monetei....*, p. 302.

Gulden – monedă de argint, emisă din secolul al XVI-lea de diverse state și alte autorități europene echivalentă cu 2/3 taleri sau 28 stüveri. În timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu și ulterior se mai păstrează în circulație mai ales piesele de 28 stüveri emise în zona Mării Nordului de orașul imperial Embden și Comitatul Oldenburg. Guldenii mai sunt cunoscuți și cu numele de florini de argint.

Referiri: Ana – Maria Velter, Constanța Știrbu, *Circulația în Țările Române a monedelor de argint cu valoare ridicată emise de statele, orașele și forurile ecleziastice germane în perioada secolelor XVI-XVII*, în rev. Cercetări Numismatice, VIII, București, 2002, pp. 279-280; *Instituții feudale....*, p. 199; O. Iliescu, *Istoria monetei....*, p. 306; Elisabeta Savu, Aurel Vâlcu și Mihai Dima, *Un tezaur monetar din secolul al XVII-lea descoperit la Bilciurești, jud. Dâmbovița*, în vol. *Simpozion de numismatică dedicat împlinirii a patru secole de la prima unire a românilor sub Mihai Voievod Viteazul*, Chișinău, 28-30 mai, 2000, pp. 197-206.

Kuruş sau „guruşul” - desemna inițial nominalele europene grele de argint numite turcește guruş (tam guruş pentru cei austriaci sau esedî guruş pentru cei olandezi), care după reforma monetară înfăptuită în anul 1687 de către sultanul Mehmed IV (1648-1687), desemna piastru – cea mai importantă monedă otomană de argint care era echivalentă talerilor apuseni și era realizată cu scopul de a relansa economia aflată în criză a Imperiului otoman. El a fost emis în timpul domniei

sultanului Mustafa II (1693-1703) și apoi la mijlocul domniei sultanului Ahmed III (1703-1730) și era echivalent cu piastru sau 2 florini, sau 40 de parale, sau 120 akçe. Referiri: Mihai Maxim, *O luptă monetară în sec. al XVI-lea: padișahî contra aspru*, în „Cercetări Numismatice” (CN), 5, 1983, p. 131; Aurel Vâlcu, *La pénétration des monnaies ottomanes dans les Pays Roumains aux XVII-e – XVIII-e siècles*, în „Bulletin du Cercle d’Études Numismatiques de Bruxelles”, 43, nr. 3, 2006, pp. 276-279; Dragoș Ungureanu, *Monedele ..... pp. 458-459*.

Leu – denumire preluată de la stema Olandei - leu ridicat pe două labe (leu rampart imprimat pe revers) aflată pe moneda olandeză de argint, emisă pentru prima dată în Țările de Jos în anul 1575 cu titlul argintului de 750 ‰ și o greutate de 27,648 g. În timpul lui Constantin Brâncoveanu în anul 1711 era egal cu 140 bani sau 100 de creițari. El era instrument de plată în comerțul extern și intern, pentru achitarea salariilor și dărilor etc. Prin legea din 14/26 apr. 1867 leul de argint devine etalon oficial al sistemului monetar național. Alături de ughi talerul leu a ocupat poziție dominantă și a format bazele sistemului monetar de calcul așa cum rezultă și din „Condica Vistieriei” din timpul lui Constantin Brâncoveanu din anii 1694-1704. Talerul leu în anul 1688 era echivalent cu 70 akçe, între 1694 și 1703 conform condiții vistieriei era egal cu 133 bani, în 1711 cu 140 bani.

Referiri: *Instituții feudale.....*, p. 274; O. Iliescu, *Istoria monetei.....*, p. 307; Dragoș Ungureanu, *Monedele ..... p. 458*.

Piastru (leu turcesc) – monedă otomană de argint creată în anul 1687 prin reforma monetară a sultanului Mehmed IV (1648-1687) echivalentă cu talerul de argint vest și central-european. Modelul folosit era cel al realilor spanioli având ca țel relansarea economiei otomane. La început piastrul valora 2 florini și 16 kreuzeri pentru ca apoi să se devalorizeze treptat. În timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu era echivalentă cu 40 parale sau 120 aspri. La începuturi desemna o monedă de argint care a circulat mai ales în Spania și Italia și apoi a fost preluată de Imperiul Otoman și țările dependente de acesta sub numele de guruș (ghursh sau guruh). Greutatea era între 19 și 24 g, iar cursul său a variat în raport cu celelalte monede, fiind aproximativ egală cu un florin de argint sau taler.

Referiri: *Instituții feudale.....*, pp. 359-360; O. Iliescu, *Istoria monetei.....*, p. 310; Dragoș Ungureanu, *Monedele ..... p. 459*.

Stâlpar (*thaler spaniol* sau *reali*) au fost bătuți prima dată de regele Carol I (1516-1556) și purta numele *pezzi da otto* (piese de 8 reali), dar era cunoscut și sub numele de piastru sau *colonnado* după cele două coloane ale lui Hercule de pe reversul monedei. Moneda a circulat în America, Africa, Asia, Extremul Orient, bătută în atelierele din America Latină și Spania, a pătruns în Țara Românească prin intermediul Imperiului otoman la sfârșitul secolului al XVII-lea și mai ales la începutul secolului al XVIII-lea. Ea avea valoarea de 8 reali, dar erau și subdiviziuni de 4 și 2 reali.

Referiri: Ana-Maria Velter, Constanța Știrbu, Tezaurul de la Dridu – Snagov, jud. Ialomița și unele aspecte ale circulației monetare în Țara Românească în secolul al XVII-lea, în rev. „Cercetări numismatice”, IX-XI, 2003-2005, București, 2005, pp. 423-425; Dragoș Ungureanu, *Monedele ..... p. 459*.

Taler – monedă emisă pentru prima dată în anul 1484 în provincia austriacă Tirol, iar apoi între anii 1518-1525 la St. Joachimstal (Jachimovo) aflată într-o vale

argentiferă aparținând conților de Schlick în Boemia și care purta denumirea de Joachimstaler, ulterior taler. De la mijlocul secolului al XVI-lea emisiunile de taleri se întâlnesc în bună parte din Europa de vest, centru și sud. El era echivalat în a doua jum. a sec. al XVI-lea cu 60 creuzer. În 1685 talerul valora 195 bani, iar în 1709 - 30 groși. În Țara Românească îl întâlnim în descoperiri monetare din tezaure din a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Talerul era folosit la plata tributului, la vânzarea și cumpărarea unor bunuri mobile și imobile, la tranzacții externe etc.; talerul era monedă dominantă în timpul lui Constantin Brâncoveanu alături de galben și leu și era recunoscut de vistierie. Talerul austriac (*kronenthaler*) avea greutatea ideală 29,476 g și valora în anul 1692 - 133 bani, în anul 1709 doi florini și 40 dinari ungurești, *species thaler* – 28,843 g, *thalerul polonez* (emis pentru prima dată de regele Ștefan Bathory în anul 1580) – 28,240 g, talerul din Țările de Jos (*reichsthaler*) – 28,078 g, talerul prisac (*thalerul levantin*) – 28,00 g,

Referiri: Referiri: *Instituții feudale...*, p. 466; O. Iliescu, *Istoria monetei...*, p. 312; detalii asupra acestui nominal vezi Constanța Știrbu, Ana-Maria Velter, Emil Păunescu, *Circulația talerilor în secolele XVI-XVII în Țara Românească-problema falsurilor (Tezaurul de la Urziceni jud Ialomița)*, în rev. „Cercetări numismatice”, VI, București, 1990, pp. 162-188; Dragoș Ungureanu, *Monedele .....* p. 458.

Dăm mai jos descrierea unei astfel de piese similare cu talerii emisă în anul 1713 de Constantin Brâncoveanu:

Av. Bustul domnitorului spre dr. pe cap cuca împodobită cu surguci și rozetă din pietre prețioase, poartă haină de fir și mantie cu guler de cacom, agrafă ca o rozetă. Dedesupt inițialele **.C.H.** patru puncte dispuse dispuse sub formă de cruce, **CONSTANTINVS. BASSARABA – DE. BRANKOWAN.** Două cercuri liniare exterioare.

Rv. Scut oval, marginea lineară, ornamentat la partea superioară, acesta având în centru o stea? cu nouă raze. Deasupra coroana regală, în părți grifoni încolăciți în spirale. În scut acvila cu cruce în plisc, aripi ridicate, stând pe munte spre st., iar capul întors spre dr. La dr. soare cu raze, la st. luna. Dedesupt milesimul **17-13.** + **D: G: VOIVODA+ ET + PRINCEPS+ - VALACHLÆ+ TRANS+ALPINÆ.** Două cercuri liniare exterioare. Semne despărțitoare ca niște puncte cruciuliță.

Referiri: Octavian Luchian, George Buzdugan, Constantin Oprescu, *Monede și bancnote românești*, Editura Sport –Turism, București, 1977, p. 35, nr. 286.

Zolta, cunoscută și sub numele de zolté, zlot, zolota, tuzluc – prima monedă de argint cu valoare ridicată emisă de Imperiul Otoman, a avut drept model florinii de argint puși în circulație, mai ales pentru comerțul cu răsăritul, de orașele și statele din cadrul Imperiului Romano-German și Țările de Jos. Zolta a fost emisă în timpul domniei sultanului Süleyman II (1687-1691) și a avut ca model din punct de vedere metrologic piesele de 28 stüveri, cunoscute și sub numele de florini de argint sau guldeni care se întâlneau pe teritoriul românesc de la mijlocul secolului al XVII-lea. Zolta era echivalentă cu 2/3 taleri, sau 2/3 kuruş, sau un gulden, sau 30 parale. În timpul domniei sultanului Mustafa II (1695-1703) s-au deschis noi ateliere monetare și au fost emise cantități mari de zolta și alte monede grele de argint.

Referiri: Aurel Vâlcu, *Observații asupra sistemului monetar otoman la sfârșitul secolului al XVIII-lea*, Pontica, Comunicare susținută la a XXXV-a sesiune de

comunicări științifice, Constanța, 22-24 octombrie, 2003; Idem, *circulația falsurilor după moneda otomană din secolul al XVIII-lea în Țara Românească*, în vol. *Studia varia in honorem Professoris Ștefan Ștefănescu Octogenarii*, editori Cristian Luca și Ionel Cândea, București – Brăila, 2009, p. 632; Aurel Vâlcu, Paraschiva Stancu, *Tezaurul de monede otomane din secolul al XVIII-lea descoperit la Tâmași (jud. Ilfov)*, în rev. „Cercetări numismatice”, IX-XI, 2003-2005, p. 460, nota 5..

b. Nominale mijlocii de argint

Beșlic – monedă otomană echivalentă cu 5 parale, a fost emisă pentru prima dată de către sultanul Ahmed III (1703-1730), în anul 1703 și este întâlnită la sfârșitul domniei lui Constantin Brâncoveanu.

Referiri: O. Iliescu, *Istoria monetei...*, p. 302.

Groșița – monedă de argint emisă prima dată în Austria având valoare de 3 creițari.

Referiri: *Instituții feudale...*, p. 211.

Șuștac (*șuștag* – ca variantă) – monedă poloneză de argint emisă între anii 1526-1765 cu valoare nominală de 6 creițari (6 groși) sau 12 dinari. În timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu 1709 existau în circulație șuștaci vechi și noi.

Referiri: *Instituții feudale...*, p. 478; O. Iliescu, *Istoria monetei...*, p. 312; Dragoș Ungureanu, *Monedele...*, p. 465.

Triplu gros (*grossus triplex, potronic*) – monedă poloneză de argint în valoare de trei groși emisă între anii 1528-1794, model folosit și pentru Lituania, orașele baltice dependente de coroana poloneză, Silezia, Ragusa și Transilvania. Triplu gros a circulat în Țara Românească sub mumele de costandă așa cum este întâlnit în documentele vremii deoarece indica o veche monedă de argint care purta efigia Sf. Constantin cel Mare (după ultimele păreri este o confuzie făcută de Dimitrie Cantemir). În timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu documentar este atestată o singură dată în anul 1694 la strângerea birului cailor

Referiri: O. Iliescu, *Istoria monetei...*, p. 303; *Instituții feudale...*, p. 126; Dragoș Ungureanu, *Monedele .....*, p. 461.

Tultul (*leiță*) – monedă divizionară otomană de argint echivalentă cu a treia parte dintr-un piastru. În anul 1709 valora $\frac{1}{2}$ zlot sau 40 akçe.

Referiri: O. Iliescu, *Istoria monetei...*, p. 313; Dragoș Ungureanu, *Monedele ...* p. 460; *Instituții feudale...*, p. 478.

Yarim zolta = $\frac{1}{2}$ zolta.

Yirmilic – monedă divizionară otomană emisă între anii 1703 și 1805, echivalentă cu 20 parale sau $\frac{1}{2}$ kuruş.

15 creițari- monedă a cărei valoare este menționată din batere. Moneda divizionară era echivalentă cu o șesime de taler și circula sub numele de fünfzehnkreuzer, fünfbohmer, sechsteltaler. Ea are un argint fin mai slab decât al talerului (700-750% față de 800- 900%), deși cantitativ șase piese de acest fel sunt egale cu un taler. Ea este emisă de visteria austriacă începând cu anul 1659 pentru plata trupelor și a livrărilor către armată.

6 creițari (*sechskreuzerstück*) – monedă a cărei valoare este menționată din batere. Moneda divizionară era echivalentă cu a cincisprezecea parte dintr-un taler.

Referiri: *Instituții feudale.....*, p. 465.

c. Nominale mici de argint

Asprul (turcește akçe) – monedă turcească bătută din argint, pe la mijlocul secolului XIV și valora o treime dintr-o para cunoscut din documentele Țării Românești cu numele de bani. Moneda avea ca model o veche monedă bizantină de argint, ea era folosită în tranzacții mărunte și s-a devalorizat treptat. În timpul lui Constantin Brâncoveanu asprul a devenit submultiplul piastrului care valora 120 aspri. Leul nominal valora tot 120 de bani și asprul s-a confundat cu banul. Până la sfârșitul secolului al XVII-lea aspru otoman avea funcție de monedă cu putere circulatorie legală în Țara Românească.

Referiri: O. Iliescu, *Istoria monetei....*, p. 301; *Instituții feudale.....*, p. 29.

Ban- monedă din argint bătută în 1272 de banii Croației, apoi de cei ai Sloveniei. Mai târziu denumirea este dată oricărei monede. În timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu era a 10-a parte din triplu gros (costandă), a 135-a parte dintr-un taler, a 120-a parte dintr-un leu, a 200-a parte dintr-un ughi. Banul a servit ca monedă de calcul după dispariția sa efectivă de pe piața comercială. Astfel o serie de dări plătite în bani timpul lui Constantin Brâncoveanu purtau numele obligației pentru care erau strânse: banul steagului la schimbarea domnului (dare percepută pentru plata cheltuielilor de investitură la Poartă, la domnie nouă), banul miriei plătit pentru obligațiile față de turci (în anul 1696 era de 42.300 taleri), banul fânului, banul menzifului sau poștei.

Referiri: O. Iliescu, *Istoria monetei....*, p. 301-302; *Instituții feudale.....*, pp. 34-37; Dragoș Ungureanu, *Monedele .....*, p. 460-461.

Creițar (kreuzer) - inițial cuvântul kreuzer își avea originea de la faptul că avea pe revers o cruce (Kreuz). Creițarul a fost emis pentru prima dată în Tirol în anul 1270; din 1551, creițarul a fost inclus în sistemul monetar al Imperiului german și ulterior în celelalte posesiuni ale Casei de Habsburg. Kreuzerul cântărea 0,37 g și valora a 60-a parte dintr-un galben sau a 90-a parte dintr-un taler imperial spaniol. În secolul al XVIII-lea florinul unguresc avea 50 creițari, iar cel renan 60 de creițari sau 120 de aspri. Creițarul în documentele românești este menționat ca instrument de plată pentru tranzacții mărunte.

Referiri: *Instituții feudale.....*, pp. 128; Octavian Iliescu, *Istoria monetei....*, p. 303; Dragoș Ungureanu, *Monedele .....*, p. 460.

Dinarul - monedă de argint emisă de diverse state, orașe și alte autorități europene începând din secolul al IX-lea și până în secolul al XVIII-lea, avea inițial o greutate medie de 0,58 g. Inițial în Ungaria moneda a fost emisă de regii maghiari ai Casei de Anjou. Ei sunt întâlniți și în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu când se păstrează în circulație denari ungurești din secolul XVI și prima jumătate a secolului XVII datorită calității metalului prețios. Denarii ungurești vor ieși treptat din circulație către începutul secolului XVIII când sunt înlocuiți treptat în bună parte datorită reformei sistemului monetar otoman din anii 1697-1690, precum și orientării economice și politice a Țării Românești în ultimul deceniu al secolului al XVII-lea.

Referiri: O. Iliescu, *Istoria monetei....*, p. 303; *Instituții feudale.....*, pp. 160-161; Aurel Vâlcu, *Circulația dinarului unguresc în secolul al XVII-lea în Țara Românească*

(*Tezaurul de la Târgoviște, jud. Dâmbovița*, în rev. Cercetări Numismatice, București, 2002, pp. 335-346; Dragoș Ungureanu, *Monedele .....*, p. 461.

Duarius - la sfârșitul secolului al XVII-lea, datorită devalorizării accentuate a dinarului, apare o piesă nouă intitulată duarius, echivalentă cu doi dinari, specie generată de efortul militar finalizat prin pacea încheiată la 16/26 ianuarie 1699 la Karlowitz, prin care Imperiul Otoman renunța la Transilvania. După moartea lui Leopold I în anul 1705 mai apare o emisiune post mortem din anul 1707, urmașii săi renunțând la acest tip de monedă care a generat multiple nemulțumiri ale populației, în special din Transilvania.

Gros – una din cele mai vechi monede de argint din Europa. Documentar prima emisiune datează din anul 1226 și a fost bătută la Tours, apoi a fost imitată de germani (1232), cehi (1296), englezi (1351), olandezi, polonezi, unguri (1342), turci (1392). Titlul metalului prețios, greutatea și locul de emisiune a făcut ca această monedă să aibă denumiri și valori diferite. Grosul a fost și unitate metrologică.

Referiri: O. Iliescu, *Istoria monetei.....*, p. 306; *Instituții feudale.....*, pp. 210-211; Dragoș Ungureanu, *Monedele .....*, p. 461.

Paraua (madîn) - ca monedă otomană de argint, își are originea în Egipt, când statul mameluc a fost cucerit de către Selim I (1512-1520). În anul 1564 paraua era egală cu 1,5 akçe și valoarea în anul 1623 trei aspri, pentru ca în 1687 în urma reformei monetare a sultanului Süleiman II (1687-1691) să fie echivalată cu a 40-a parte dintr-un piastru otoman de argint, monedă nouă, creată atunci. Ea a fost folosită în Țara Românească și ca unitate monetară de calcul care reprezenta a 40-a parte dintr-un leu nominal. Paraua a circulat intens în spațiul românesc până la introducerea sistemului monetar național în anul 1867. Aceasta are la avers tuğra-ua împărătească (tuğra-i padișahî) care diferă de la un sultan la altul și s-a extins în timp și la nominalele mai mari de argint sau aur.

Referiri: O. Iliescu, *Istoria monetei .....*, pp. 309-310; *Instituții feudale.....*, p. 351; Dragoș Ungureanu, *Monedele .....*, p. 460;

Poltura (variante polturac, poltra) - la sfârșitul secolului al XVII-lea apare o piesă nouă, imitație după cea poloneză, numită poltură simplă sau poltură de valoare mai mare decât denarul sau creițarul. Poltura (variantă polturac împărătesc sau poltura), este o monedă emisă pentru Transilvania și Ungaria de către habsburgii și era echivalentă cu a 40-a parte dintr-un florin renan sau cu 1½ groși, sau cu 1½ creițari, sau cu 3 dinari (pfenigi). De precizat că denumirea acestui nominal este înscrisă în legendă care este asociată cu chipul Maicii Domnului și a lui Iisus prunc.

Referiri: Gheorghe Anghel, *Trei tezaure monetare din secolul al XVII-lea descoperite la Alba Iulia*, „Apulum”, 6, 1965, p. 397; O. Iliescu, *Istoria monetei.....*, p. 310; *Instituții feudale.....*, p. 367-368; Dragoș Ungureanu, *Monedele .....*, p. 460; Francisc Pap, *Dreipölkeri și polturi în tezaure monetare din Transilvania*, în rev. „Buletinul Societății Numismatice Române”, XCII-XCVII (1998-2003), nr. 146-151, Editura Academiei Române, București, 2003, pp. 215-220.

3 creițari - monedă cunoscută în mediul german cu denumirea de dreikreuzer, kaiser, gröschen sau landgröschen și erau emis în Austria pe la mijlocul secolului al XVI-lea. Emisiunile de 3 creițari și 1 creițar, care încep să fie bătute în anul 1657 se

încadrează în măsurile luate de habsburgi de a crea în cadrul imperiului un sistem monetar unic.

Referiri: O. Iliescu *op. cit.* p. 303 și 311; *Instituții feudale.....* p. 128, 437.

Notă

Conform Constantin Giurescu, *Materiale privind istoria Olteniei sub austrieci*, București, 1944, pp. 344-346 și Șerban Papacostea, *Oltenia sub stăpânirea austriacă, 1718-1739*, București, 1971, pp. 126-130 și 139, apud Dragoș Ungureanu, *Monedele....*, 463, la 20 iulie 1728 erau în circulație peste 22 de tipuri de monede din diverse părți și cu valori diferite, situație confirmată și de componența unor tezaure monetare descoperite și datate la sfârșitul domniei lui Constantin Brâncoveanu:

„**ban** = dinar = greșlă; **polturac** = 2 bani; **creițari** = 1,33 bani; **groș** = 4 bani; **para** = 2-4½ bani; **sustac** = 8 bani; **costanda** = 10 bani; **pitac** (septenarius) = 10 bani; **crivac** (marianus, măriaș) = 22 bani; **thaler imperial** = 180 bani (135 creițari); **thaler-leu vechi** = 133 bani (100 creițari); **thaler turcesc nou** = 120 bani (90 creițari); ½ **thaler leu** = 66,50 bani (50 creițari); **ort polon** = (¼ leu vechi) = 33¼ bani; **ort turcesc** = ¼ leu nou (30 bani; 22½ creițari); **florin unguresc** = 66,50 bani; **florin imperial** (renan) = 90 bani (67,50 creițari); **tult** (½ florin) = 45 bani; **zlotul turcesc vechi** = 88 bani; **zlot valah** = 89 bani; **ducatul unguresc** = 200 bani sau 1,5 thaleri-lei; **ducatul venețian** = 330 bani sau 2,5 thaleri lei.”

Anexă- fragment document din arhiva acad. dr. C.S. Nicolăescu-Plopșor (Muzeul Olteniei)

AGA BĂLĂCEANU

Balada culeasă de C.S. Nicolăescu-Plopșor în perioada interbelică din sudul Doljului din com. Risipiți a fost recuperată parțial de la fiica acestuia Mira Nicolăescu-Plopșor în anul 1989. Ea se referă la începuturile domniei lui Constantin Brâncoveanu și la încheierea unei înțelegeri secrete între marele agă Constantin Bălăceanu, vărul său prin alianță, și austrieci prin care acesta să exercite presiuni asupra lui Constantin Brâncoveanu ca să accepte ocuparea țării de către trupele habsburgilor. De asemenea se urmărea ocuparea Țării Românești și alungarea de la domnie a lui Constantin Brâncoveanu. Domnul martir a fost informat că aga Constantin Bălăceanu obținuse gradul de colonel în armata austriacă și că trebuia să lupte pentru apărarea independenței și libertății Țării Românești, amenințată cu cucerirea de către Austria. Imperialii urmăreau prin Constantin Bălăceanu să instaleze pe văduva lui Șerban Cantacuzino în calitate de regentă a fiului ei minor – Iordache (cumnatul lui Constantin Bălăceanu), ceea ce echivala cu ocuparea țării. După mai multe solii urmează o serie de confruntări între turci și austrieci pe Dunăre între Belgrad și Vidin. În toamna anului 1689 oștile austriece au pătruns în Oltenia dinspre Cerneți – Mehedinți. După mai multe tratative nereușite Țara Românească a fost ocupată în parte de austrieci. Trupele române și turco-tătare trec prin surprindere Carpații și la Zărnești înfruntă armata austriacă comandată de generalul Heissler. Cu acest prilej aga Constantin Bălăceanu a fost rănit și a murit după ce a fost luat prizonier. Constantin Brâncoveanu a poruncit să i se taie capul și să se trimită la București. Capul lui Constantin Bălăceanu a fost înfipt într-un par din curtea caselor fostului ginere al lui Șerban Cantacuzino.⁴³

⁴³ Detalii vezi la Constantin Șerban, *Constantin Brâncoveanu*, Editura Tineretului, București, 1969, pp. 28-43.

Auzit de la Dinu Cojocaru din Risipiți, Dolj – decedat. L-am mai auzit și de la alții.

- Foaie verde a bobului
 La Poiana Mărului
 La 'otaru turcului
 Când ai zice de trei droști
5. Și mi-a sosit doo oști,
 Doo oști cu doi domni
 Dară domnii cum îi cheamă?
 Unu aga Bălăceanu
 Și Costandin Brâncoveanu
10. Foaie verde de săcară
 Când fu vineri lungă sară,
 Oștile să împreună
 Și de război s-apucară
 Să 'ntâlniră
15. Să loviră
 Și mai rău să mântuiră
 Foaie verde foaie lată,
 Da să văd pe ce să ceartă
 Un să-mi pue Bucureștiu
20. Dară aga Bălăceanu
 El că zicea
 Ca să-l pue la Bălaci,
 C'a zădit zădurile
 Și mi-ș stau luciurile
25. Da Costandin Brâncoveanu,
 Credea'n Dumnezeu sârmanu
 Foaie verde – o peliniță
 Să-l pue pe Dâmboviță
 Unde-i acu Domniliță
 .....
105. ....
 Te duci în pădurea mare
 Și iarna-i tai creștile
 Și vara-i dau altele
 După ce că termena
110. Finu-său robia loa
 Cap di la trup că-i tăia
 Și de mustață că-l lua
 Și-n Dâmboviță-l băga
 Și de sânge-l curăță
115. Și'n dirogică-l arunca
 Și pe cal că'ncăleca
 La domnie că-mpleca
 Că și-a tăiat nășia

- Meargă să-ș ia domniia
120. La domnie de-ajungea
Calu afară îl lega
Doi așii pe mână-i loa
La domnie că intra,
Da lui de zor ce-i ieșea
125. Nici lumină ziua că da
Că și-a tăiat nășii
Zicea să ia domniia
La domnie când intra
Mâna la disași băga
130. Cap de mustață că loa
Și pe masă că-l trântea
Nu mi-au tăiat moșii
Voi care-m dați domniia
Și toți domni câți ieșea
135. Numa unu răspundea
Și da cine ieșea
Costandin Brâncoveanu
Credea în Dumnezeu sârmanu
Tu ț-ai tăiat moșii
140. Noi ca să-ț dăm domniia,
Unu n-am mai rămânea
Stai puțin cătăm legea
Și cum legea ne-o zicea
Noi așea că vom făcea
.....

MONETARY DISCOVERIES IN OLTENIA IN BRÂNCOVEANU'S
TIMES & THE MONETARY TYPES OF THE RESPECTIVE PERIOD
Abstract

The author presents all the monetary types that circulated in Țara Românească during the reign of the Martir Saint Constantin Brâncoveanu conformable to the bi-metalist system, i.e. gold & silver. The following golden coins circulated in that period (their names depended on the place where they came from): altân, ducat, florin, galben, țechin, ughi.

There were three categories of silver coins: 1. Nominal big (caragros, gulden, kuruş, leu, piastru, stâlpar, taler, zolta).

2. Nominal medium (beşlic, groşița, șustac, triplu groş, tultul, yarim zolta, yirmilic, 15 & 6 creițari).

3. Nominal small (aspru, ban, creițar, dinar, duarius, gros, para, poltura and a three creițari coin).

The author also presents the relation between the various types of coins, as well as the two issues of gold & silver of Constantin Brâncoveanu.